

Eiropēiski pastāsti no Ukrainas

2024

Eiropiski pastāsti no Ukrainas, 2024, – 77 p. ill.

Ar šo izdevumu mēs atzīmējam Eiropas Savienības Literārās prēmijas (EUPL) piecpadsmitgadi un mūsu pastāvīgo atbalstu ukraiņu rakstniecības kopienai. 2019. gadā divas ukraiņu autores saņēma šo prēmiju – Hasjka Šijana (2019) par savu otro romānu “Aiz muguras” un Jevgeņija Kuzņecova (2022) arī par savu otro grāmatu “Vaicājiet Mečkam”. EUPL konsorcijs izsaka pateicību abām par piekrišanu piedalīties šajā īpašajā izdevumā.

Grāmata veidota, sadarbojoties ar Literāro aģentūru OVO. Mēs pateicamies tās izpilddirektorei Viktorijai Matjušai par nenovērtējamo atbalstu koordinācijas darbā ar tulkotājiem, redaktoriem un arī ilustratori Sofiju Suliju, tāpat paldies Andrijam Kurkovam par laipno piekrišanu uzrakstīt priekšvārdu. Mēs esam ļoti pateicīgi viņiem visiem.

Pēc vienošanās Frankfurtē grāmatu gadatirgū šī grāmata iznāk trīs dažādās divvalodu versijās: vācu, angļu un itāliešu. Papildu varianti citās būs pieejami EUPL veb-saitā (www.euprizeliterature.eu).

Taču darbos izteiktās domas un uzskati ir tikai autoru ziņā un var neatbilst Eiropas Savienības un Eiropas izglītības un kultūras izpildaģentūras (EACEA) viedoklim. Tādēļ ne Eiropas Savienība, ne EACEA nenes atbildību par to.

EUROPEAN UNION
PRIZE FOR LITERATURE

Co-funded by
the European Union

EUPL, Ikselas šosejā 29, p.k.4, 1050 Briselē
info@euprizeliterature.eu

LITERARY
AGENCY

© EUPL tulkotās versijas
© Ukrainu versija –
Andrijs Kurkovs, Hasjka Šijana
un Jevgeņija Kuzņecova
© Ilustrācijas – Sofija Sulija

Hasjka Šijana, Jevgeņija Kuzņecova

Eiropiski pastāsti no Ukrainas

Andrija Kurkova priekšvārds

Sofijas Sulijas ilustrācijas

Saturs

Vārds lasītājam	5
Eiromirāža.....	10
Andrija.....	42

Vārds lasītājam

Andrijs Kurkovs

Iepazīstināt aizrobežu lasītāju ar mūsdienu Ukrainas literatūru nav viegls uzdevums, jo zinošs lasītājs vienmēr atsauksies uz “iepriekšējām” zināšanām – šīs zemes klasisko literatūru, iekams iedziļināties laikmetīgajā.

Ukraiņu klasiskā literatūra – ja neņemam vērā nedaudzos tulkojumus pēdējā laikā, ārzemju lasītājiem paliek nezināma, tādējādi neiepazīstot būtisko – ukraiņu klasikas saistību ar eiropiešu tradīcijām un Eiropas vēsturi. Patlaban iepazīstināt ar mūsdienu Ukrainas rakstniekiem ir godpilna misija un brīnišķīga izdevība veikt šādu darbu, it īpaši šodien, kad pilnīgi viss ukrainiskais – vēsture, kultūra un literatūra – ir pakļauts krievu agresijai un mērķtiecīgiem Krievijas mēģinājumiem iznīcināt ukraiņu kultūru un tautas identitāti.

Un tā – pirms tam, kad runāt par mūsdienīgās ukraiņu literatūras pārstāvēm, ļaujiet man ieintrigēt jūs ar dažiem ukraiņu klasikas pārstāvjiem. Lai būtu dūša, tā sakot, iepazīties ar laikmetīgo daiļradi kā eiropas literārās tradīcijas turpinājumu.

Starp maniem iemīļotajiem ukraiņu senatnes varoņiem parādās tāds Džordžo da Leopoli. Viņš sevi dēvēja arī par Juriju Drogobiču, lai gan patiesībā viņu sauca Jurijs Donats-Kotermaks.

Renesanses pārstāvis, dzejnieks, filosofs, astronoms un astrologs Jurijs Donats-Kotermaks dzimis

Drogobičas pilsētā, netālu no Ļvivas. Pēc skološanās Jagelonu universitātē (Krakovā) viņš palika tur, kļūdamas par pasniedzēju. Vēlāk strādāja Eiropas vecākajā universitātē – Boloņā. 1481. gadā viņš ieguva šīs universitātes rektora amatu.

1483. gada februārī Romā viņš laida klajā grāmatiņu latīņu valodā, ar nosaukumu “Prognostisks 1483. gada vērtējums”. Pastāv uzskats, ka tā ir pirmā drukātā ukraiņu autora grāmata.

Pēc 127 gadiem – 1610. gadā – vēl viens ukraiņu domātājs, rakstnieks, filozofs un teologs Meletijs Smotrickis izdod polemisku darbu “Raudas”. Viņš savus sacerējumus rakstīja un izdeva poļu valodā.

Beidzot – 1722. gadā – Ukrainā piedzima Grigorijs Skovoroda, kurš kļuva par pazīstamāko ukraiņu filosofu-mistiķi, dzejnieku, teologu, zinātnisku traktātu autoru, tāpēc viņu dēvēja par “Sokrātu”. Grigorijs Skovoroda rakstīja senukraiņu – baznīcslāvu valodā, krievu mēles Slobožanskas dialektā un arī latīniski. Viņa dzīves laikā šie darbi netika izdoti baznīcas cenzūras dēļ.

Lūk, uz tāda varena pamata turas slavenā ukraiņu XIX–XX gadsimta klasika un vēlākā literatūra, lai gan daudzi tagadējie ukraiņu autori sacīs, ka starp viņu veikumiem un priekšteču darbiem nav nekāda sakara.

Mūsdienu ukraiņu literatūru vispirms pārstāv jaunā paaudze, kuru varam droši dēvēt par “kara paaudzi”. Tā savā daiļradē un uzdrīkstēšanās līmenī *if / may* – ar attiecīgu pilsonisko pozīciju izceļas uz vecāko nacionālās literatūras pārstāvju fona, jo izdevies nokļūt lasītāju redzeslokā pēcpadomju politiskās, morālās un ekonomiskās krīzes apstākļos. Šajā peri-

odā lasītāji bija gana apātiski – un vajadzēja ar savu daiļradi izsisties cauri šim trulumam. Ja nebūtu bijis Jurija Andruhoviča, Oksanas Zabužko, Marijas Matiošas un citu šīs paaudzes pārstāvju, tad arī jaunajai nebūtu viegli atrast savus cienītājus.

Taču Ukrainā – tāpat kā jebkurā citā zemē, kur daudz lasa, literatūra attīstās neparedzami un dinamiski. Vēl jo vairāk tāpēc, ka 2014. gadā sākās Krievijas-Ukrainas karš – un rakstnieki sajuta savu atbildību par valsts nākotni, tāpēc kļuva par hronistiem, lieciniekiem, dalībniekiem un soģiem, vēstījot par to, kas notiek Ukrainā vai ap to.

Ukraiņu kara proza, ieskaitot pilnībā dokumentālo, parasti ir kauju dalībnieku, veterānu un brīvprātīgo karotāju radīta, patlaban šis žanrs ir izplatītākais, taču arī parastā literatūra nav zaudējusi savu enerģētiku, tā aicina lasītāju saprast un analizēt, tai ir sava vieta Ukrainas šodienas un vēstures kontekstā. Protams, karš turpinās – un iespaido arī tos darbus, kuri nav tam veltīti. Jo – tas ir skāris katru ukraiņi, attiecīgi tāpat literāros tēlus.

Abas rakstnieces, kuras pārstāvētas šajā grāmatā, nerada tā saukto “kara prozu”. Viņas attēlo dzīvi, kāda tā ir mūsu zemē šajā laikā. Hasjkas Šijanas un Jevgēņijas Kuzņecovas proza atspoguļo mūsu realitāti, stāsta par sapņiem un problēmām, par svarīgiem jautājumiem, kurus negribas apspriest skaļā balsī, tomēr vajag risināt.

Hasjka Šijana ienāca ukraiņu literatūrā ar savu romānu “Aiz muguras”, par kuru viņa 2019. gadā saņēma Eiropas Savienības Literāro prēmiju. Šis darbs iz-

raisīja ne mazums diskusiju Ukrainas literātu aprindās – tieši sāpīgo jautājumu dēļ, kurus pūlas risināt galvenā varone – jaunā ļiviete Marta. Tie ir – par neīstu un patiesu patriotismu, savu piederību vai nepiesaisti dzimtajai zemei kara laikā, iecietību un agresiju, diktatūru un brīvību, kā arī izvēli, savu ceļu ejot. Romāns “Aiz muguras” tagad, kad Eiropā iebruukuši miljoni ukraiņu bēgļu, ir vēl jo sociāli aktuālāks.

Jevgēņijas Kuzņecovas prozas tēma ir “mājas” dažādās šī vārda nozīmēs un nokrāsās. Mājas kā kopienas mitekļis, dievnams, patvērums, paslēptuve. Laimīgu “māju” Jevēņija radījusi savā romānā “Vaicājiet Mečkam”.

Uzspiesta dažādu cilvēku sadzīve, kad tiem ir atšķirīgi uzskati, principi un attieksme pret dzīvi, radnieku līdzaspastāvēšana vienā mitekļī – šī tēma un sižets parādās viņas jaunākajā romānā “Iedalījums”. Situācija, kas atainota šajā darbā, saistīta arī ar krievu-ukraiņu karu. Pie galvenā varoņa – jaunā programmētāja Toļika, kurš emigrējis uz Spāniju vēl pirms kara, atbrauc radnieki – bēgļi. Un vēl nesen tik plašā, ērtā trīsstāvu māja tās īpašniekam pēkšņi šķiet šaura un maza. Romāns ir par cilvēka personīgo teritoriju, par kopīgo un toleranci.

Jevgēņija Kuzņecova izceļas ar prasmi ironiski, bet labvēlīgi attēlot sarežģītas un pat dramatiskas situācijas. Tas ir viņai raksturīgais stils.

Ukraiņu literatūra pašlaik pārdzīvo traģisku, bet ļoti aktīvu periodu. Atveras jaunas grāmatnīcas, bet rakstnieki, kļuvuši par kareivjiem, turpina sacerēt romānus. Starp tiem, kuriem es gribētu pievērst uzmanību, ir

Markijans Kamišs, Sofija Andruhoviča, Artems Čapajs, Katerīna Mihaļicina, Oleksandrs Miheds, Artems Čehs. Viņu grāmatas var lasīt daudzos tulkojumos. Viņi – tāpat kā šajā izdevumā pārstāvētās Hasjka Šijana un Jevgēņija Kuzņecova – veido mūsdienu Ukrainas literāro vidi. To pasauli, kas ārzemju lasītājiem atklājas, palīdzot saprast Ukrainu, tās vēsturi un šodienu.

Eiromirāža

1989. gada vasara – gluši kā kalnu virtene, kas vienā pusē sākas no plašā žestā izstieptās Ļeņina rokas, otrā – zūd galotņu miglā.

Toreiz mūs uzņēma pionieros. Tas bija diezgan juceklīgi, tomēr – ievērojot visus rituālus: mēs apsējām kaklautus un nofotografējāmies pie vadoņa pieminekļa, tas stāvēja, pagriezies ar muguru pret Ļvivas operu, taču neviens nelikās zinīs par tādu neatbilstību. Nebija tā, ka mani būtu īpaši satraucis tas pretīgais punduris ar naģeni galvā – tas atradās visur un izskatījās augstprātīgs, šo izteiksmi tam mēdza piešķirt gan profilā, gan pretskatā, pat plikpauraina večuka veidolā, lai gan bija arī eņģelisks, cirtains puisēns, gatavais kupidoņiņš. “Ļeņins šurp, Ļeņins turp, cik var!” es gremzos.

Vienīgie padomju laika darboņi, kuriem izdevās piesaistīt manu bērnišķīgo uzmanību, to dabūja gatavu bērēs pirms Gorbačova nākšanas pie varas – jo nomira divi vadoņi. Notika sēru procesijas, kuras pārraidīja visā Padomju Savienībā, un no mana viedokļa tās atgādināja ceļojošo cirku, kas attēlo skumjas, bet būtiski bija, ka nevajadzēja iet uz dārziņu, jo visi izmantoja brīvdienas.

1989. gada vasarā viss krasi mainījās. Kurš zinās, kāpēc? Līdz pilnīgai PSRS izjukšanai bija atlikuši divi

**GOODBYE
LENIN**

Back to school collection 1989

gadi. Berlīnes siena vēl stāvēja un bija vesela, lai gan, iespējams, jau juta spēcīgus pazemes grūdienus. Raug, un tad, kad mēs 1989. gada 1. septembrī atgriezāties skolā mācīties, Ļeņina portreti no savām goda vietām uz ziņojumu dēļiem bija pazuduši. Tos gluži vienkārši neuzkāra atpakaļ pēc kabinetu balsināšanas, šur tur bija palikuši bālāki kvadrāti, vēl kaut kur – nodevīgi laukumi, kurus nosedza, uzkarinot Ševčenko ģimetni, vietumis Jēzu, vēl kur – pulksteni ar zaķīti, kas negrib dzert *Nesquick*, ko iznēsāja pa skolām izplatītāji.

Iespējams, steidzīgās dekomunizācijas sekmētāji bija amerikāņu skolnieki, kas ieradās pie mums apmaiņas programmas ietvaros. Viņi nevalkāja formas tērpus, vēl trakāk – nēsāja džinsus! Šis kliezsošais satrunējušo Rietumu simbols gan bija kārdinājums! Bet – ar to viņiem nepietika! Toreiz visi rakstīja ar tintes pildspalvām, un viena no amerikāņu meitenēm, kas nebija pieradusi pie tāda rīka (kurš tagad, starp citu, atkal nāk modē) nevis mazgāja bikses, kurām bija uzkrituši traipi, bet nosmērēja tās vēl pamatīgāk. Viņai par attaisnojumu jāteic, ka tad Ļvivā ūdens bija dabūjams pēc grafika, no sešiem līdz deviņiem rītā un tajās pašās stundās vakarā, bet automātiskās veļas mašīnas ar pilnu ciklu šķīta kaut kas līdzīgs kosmiskajam kuģim no fantastiskas filmas.

Šis tintes manifests, pilns neticamas un neredzētas plātības, iesēja jauneklīgas buntošanās sēklu. Pret formas tērpu nu iebilda visi, ar katru dienu kļūdami drošāki, lūkodami pēc jebkā, ko var atrast savos un vecāku skapjos, kas nebija pārbaģāti ar drānām, tomēr slēpa šo to ne gluži tādu kā kanoniskās brūnās

kleitīņas ar baltajiem priekšautiņiem un stīvajām žaketītēm. Par pionieru kaklautiem vairs neviens neatcerējās. Interesanti, ka pedagogu kolektīvs un skolas direkcija pieņēma to visu bez jebkādas pretestības un nosodījuma – tā, it kā paši būtu gaidījuši šos brīvības mirkļus, kas atnāks un atnesīs pasaules elpu, varbūt jau sen sapņojuši izrauties no žņaugiem, lai dzīvotu, kā vēlas. Kurš zinās, kas sagādāja lielākas klapatas – totālais sadzīves diskomforts un mūžīgā traukšanās pēc visnepieciešamākā, neuzticēšanās līdzcilvēkiem un sistēmai, taču neciešamā vidēji statistiskā padomu esamība bija sasniegusi kritisko punktu – to juta visi, neatkarīgi no vecuma un profesijas.

Tajā vasarā – tāpat kā dažās iepriekšējās – pie mums bija atbraukusi mātes klases biedrene, kura jau gadiem dzīvoja VDR. Viņiem ar vīru bija lielisks treilers, kurā abi varēja doties tālos ceļojumos, pieāķējot to savam oranžajam “vartburgam”. Patiesībā viņi iegādājās to tieši tāpēc, lai tajās reizēs, kad jāstāv uz robežas, dažkārt pat diennakti vai divas, visi pieci varētu ērti izgulēties. Viņi to novietoja mūsu pagalmā, kura vārti bija droši aizslēdzami, un šī sniegbaltā “kapsula”, kurā bija viss nepieciešamais, man likās kā ideāla slēptuve nelāgos laikos – gluži kā gaisa kuģa kabīne vai pat portāls, kas var aizgādāt uz kādu labāku dzīvi.

Par brīnuma iespējamību liecināja arī tas, ka no treilera durtiņām nāca viss kas, gluži kā no burvju lādītes, varēja dabūt košļājamo gumiju *Wrigley's* un šokolādi *Milka*. Man – bērniņam – bija gana ar šiem sīkumiem, lai nešaubīgi ticētu: tur, kur būvē tādas lie-

liskas ceļotāju mājiņas, pasaule šķiet skaistāka līdz ar svaigāku elpu no mutes. Šo pieņēmumu apstiprināja katalogi *Otto*, kurus mums veda aplūkot, jo pasūtīt no tiem neko nevarējām. Taču tie bija kā jaukas dāvanas, es vēl tagad atceros šo izdevumu smaržu, apģērbu modeļus astoņās krāsās (prātā var sajukt!), lappuses ar mežģīnotu veļu un krūšu masažieriem – šīs lapas dažkārt izrāva, lai varētu aizdot katalogu vēl kādam uz dažām dienām.

Tajās dienās diezgan aktīvi apsprieda abu Vāciju apvienošanu. Un, atminos, kādā reizē mūsu draugi ieminējās, ka nesaprotot, kāpēc padomju republikas vēloties atdalīties no Maskavas, ja Eiropa taisās vispār atteikties no robežām. Šādi jautājumi varēja rasties tikai tādiem, kas nav bijuši toksisko Krievijas impērisko prakšu upuri. Patiesībā atbilde bija vienkārša – mums arī gribas apvienoties ar Eiropu, taču vispirms būtu jāklūst brīviem.

Beigās, kad robežas tomēr pavērās, tuvinot mums rietumu pasauli, kādu dienu mans vectēvs ar savu dzeltenu *Ladu* devās apceļot Eiropu. Tas notika pēc tam, kad siena jau bija kritusi, un varēja nokļūt ne tikai līdz Drēzdenes galerijai, bet arī līdz Rietumberlīnes sadzīves tehnikas veikaliem. Tur vectētiņš par labu tiesu savu ietaupījumu, samainot rubļus pret markām, nopirka videomagnetofonu. Tas bija iesaiņots iespaidīgā kastē ar savannas skatu, tur bija redzami skrejoši dzīvnieki – žirafes un ziloņi.

Pēc vairākiem neveiksmīgiem mēģinājumiem pievienot šo tehniku televizoram tā palika savā kārbā. Lai gan man šķiet, ka ziloņi ar žirafēm kādreiz izklūst no

vecāsmātes izvēlētās slēptuves – kā “Džumandži”. Iespējams, jau ir laiks notirgot šo burvju šķirstiņu jaunajai paaudzei, kas krāj senus priekšmetus un gribētu pārlūkot mājas videoarhīvus, sākot ar trīsstundu VHS kasetēm, kas glabā senču kāzu ierakstus (kadrus ar tādām kā sniega pārslām un urravām tagad cītīgi imitē *Instagram*). Un vēl ar to ierīci varētu paskatīties filmas “Good bye Lenin” un “Citu dzīves”, tāds seanss aizstātu iedziļināšanos vēsturē. Varbūt izdotos pat atjaunot nelegālo videosalonu gaisotni – bija šāds bizness, kas reiz sekmēja dažu zināmu ukraiņu politiķu veiksmīgo karjeru un daudzu lielāku un mazāku viņu atbalstītāju augšupeju.

Tajos laikos es ar savām bērnišķīgajām acīm un ausīm sekoju tām norisēm, ko dēvē par nacionālās atbrīvošanās cīņu, impērijas sagraušanu un dekolonizāciju, revolūcijai uz bruģa – studentu bada streiks Kijivā, Oktobra revolūcijas laukumā, kurš toreiz vēl nesaucās par Neatkarības maidanu. Vēroju vienprātību, kādu tad parādīja cilvēki – savaldību un neticamo koordināciju, kad decembra dienā simti tūkstoši, rokās saķērušies, veidoja dzīvu ķēdi gandrīz piecsimt kilometru garumā, savienojot lielu valsts daļu virzienā no rietumiem uz austrumiem. Mūsu ģimenes albumā ir neskaidra, melnbalta vecāku fotogrāfija, kurā redzams, ka viņiem salst kājas neatbilstošos apavos sazin kurā Kijivas trases kilometrā Žitomiras pusē.

Tās akcijas bija kā mākslas triumfs, kamēr to vēl nebija skārusi monetizācija. Tā kā naudas nebija, tad radīt nācās bez tās un neba tās dēļ. Attiecīgi – viss iz-

nāca pavisam citādi nekā ar budžetu, kas plānots diviem gadiem uz priekšu. Dažkārt neveiksmīgi, tomēr, lai cik dīvaini, biežāk sanāca – ugunīgi, fantasmagoriski, ar gluži unikālu enerģētiku. Un tagad apliecinu, ka man palaimējās desmit vai divpadsmit gadu vecumā pieredzēt jaunas kultūras formēšanos – ukraiņu literatūrā, mūzikā, performancēs. Festivāls *Vivih, Bu-Ba-Bu* uzstāšanās Ļvivas cirkā “Kraisler Imperial” operā, augstas raudzes koncerti, izrādes Kurbasa teātrī – tās ir manas pirmspubertātes laika skaistākās atmiņas.

Šie nosaukumi neko daudz neizteiks pat Ukrainā, jo šādi projekti tā arī nekļuva par masu kultūras un informatīvās telpas daļu, ko aizņēma krievu šovbusiness. Bet – zinošajiem katrs tāds pasākums likās kā pārzāģēšanas rīks, lai arī sīks kā nagu vīlīte – lai pārrīvētu pušu to velkoņa tauvu, kas tevi pret tavu gribu rauj uz arktiskajiem ūdeņiem, mūžīgo sasalumu, kaut gan alksti dreifēt līdz siltajai straumei uz sapņos skatītajām Eiropas ostām. Eiropas, kura bija māns, mirāža, vispārējs mīts par labklājību, mierīgu un klusu dzīvi, skaistiem interjeriem, kas attēloti grāmatās, kino un katalogos – pretstatā mitrajam, pelēkajam drēgnumam apnicīgajā, netīrīgajā padomju komunālajā sadzīvē.

Ļviva – vieta, kur es uzaugu – ar tās greznajiem Franča Jozefa* (*Francis Jozefs (1830–1916) – Austrijas un Ungārijas ķeizars. Ļviva, vāciski *Lemberg*, piederēja Polijai, to 1705. gadā ieņēma Kārlis XII, 1914. gadā krievi, bet 1915. gadā vācieši. – *Tulk. piez.*)

GOODBYE LENIN

Back to school collection 1989

F
E
D
C
B
A

arhitektūras jaukumiem – šī ainava dāvāja man kādu nieku ilūziju par buržuāzijas diskrēto šarmu un veidoja manu Eiropas estētikas standartu. Un visi ceļojumi allaž iekļāvās koordinātās no austrumiem uz rietumiem pat tad, ja tālāk nonāktu pagrabos vai tamlīdzīgās vietās, jo politiskais aspekts ņēma virsroku pār klimatisko. Pārejot rietumu robežu, kas atrodas kādu sešdesmit kilometru attālumā no mums un aizvien bijīgos sapņos noredzēta, vajadzēja kārtot lērumu dokumentu un nedēļām noņemties ar izsaukumu organizēšanu un pārbaudīšanu.

Pirmoreiz man izdevās ienirt šajā portālā 1993. gadā. Toreiz visu valsti bija piemeklējis finanšu kolapss, vecākiem algas neizmaksāja mēnešiem, un šī veiksmē bija gatavais brīnums. Skolnieku grupa – mēs – autobusā šķērsojām visu Eiropu un Beļģijā iekāpām prāmī, kas devās uz Angliju. Ceļā skatījām daudz ko, salīdzinājām dažādu zemju labklājības līmeņi, braucot tām cauri. Es to vērtēju pēc tualešu stāvokļa degvielas uzpildes stacijās: kad tur sāka smaržot, bet no krāna tecēja silts ūdens, radās sajūta, ka ir iziets caur portālu uz citu dimensiju. Vēl ilgi – gadiem – par rietumu pasauli atgādināja “fāstfuda” smārds, kas pie mums parādījās pēc gadiem piecpadsmit (mēs tik drīz nesapratām, ko aizgūt nav vērts).

Man šķita, ka atgriezies pavisam citāda – sadzērusies kokakolu un apelsīnu sulu, eiropiešu pusaudžu iecienītā apģērbā, atvedot sapni par pirkumiem no *Dr.Martens*, vēlme pēc šiem apaviem ar ģimenes pūlēm piepildījās manā četrpadsmitajā dzimšanas dienā. Soļojot ar tiem kājās pa Ļvivas bruģi, es jutos kā Vīnē

vai Prāgā – tādās, kādas tās var aplūkot uz kartiņām ar arhitektūras pieminekļiem, uzkurinot manu naivo jauniķes priekšstatu par viseiropeskāko Eiropu.

Naivs šis priekšstats bija ne tikai man. Drīz vien veikalu un ēdināšanas iestāžu sortimentu papildināja imports, par kvalitātes zīmi kļuva priedēklis “eiro-” – arī tad, ja prece bija nākusi no Ķīnas vai Turcijas. “Eiro-” mums tad bija itin viss: remontī (kuriem, kā izrādījās, nav nekā kopīga ar dzīvokļu noformējumiem Parīzē vai Stokholmā), ķīmiskās tīrītavas, zālāji, tirgi... Vēl jāpiebilst, ka jebkas, ko izremontējuši, nopervējuši ar uzkrītoši apnicīgu krāsu, apsituši ar baltiem plastikāta paneļiem, izrotājuši ar alabastra lauvām un zeltītiem ornamentiem, reizumis pat imitējot ūdenskritumus, tika papildināts ar uzrakstu “eiro-”. Tajā visā slēpjas kaut kāds neīstums – tā teica priekšā mana intuīcija. Un loģika piebilda: lai saprastu, kā ar to “eiro-” ir patiesībā, vajag aizbraukt un apskatīties.

Jau tad man prātā bija aizķērusies frāze: “Kāpēc doties uz Mariupoli, labāk uz Barselonu!” Tā šo vietvārdu “Mariupole” bija apguvuši vairāki mani gadījuma paziņas no Barselonas – ilgi pirms tam, kad to izdzirda visa pasaule – kā ar ukraiņu pilsētu nosaukumiem pēdējā laikā notiek – nelāgu notikumu dēļ. Arī es pati toreiz ne-

prastu parādīt uz kartes, kur atrodas Mariupole, bet Barselonu gan atrastu. Barselonā bija Vika un Kristīna, bet Mariupolē – Mazā Vera.

Mazā Vera bija padomju beigu posma filmas varone, šajā darbā režisors vairs nemēģināja izdaiļot realitāti, pat pārkāpa morāles normas, parādot pirmo seksu ainu šīs savienības vēsturē. Taču tas necik seksīgi nebija, Vera man šķita nepieņemama, pat briesmīga, īpaši pretīgi likās konservi uz galdiņa pie gultas, kuru Vera bija piemērojusi savām nodarbēm, manifestējot pret misionāru pozu. Veras krūtis jau bija nokārušās, un tomēr viņa būtu gatava ieņemt “bērniņu”. Es saodu šo metāliski zivisko smārdu – ķilavas tomātos. Barselonas anšovi nekad tā neoda, pat tad, ja bija uzlikti uz tomātu maizītēm. Barselonā bērni uz ielas rotaļājās ar ūdeni no antīkām strūklakām – to droši varēja dzert. Mariupolē dzeramo ūdeni no krāna vēl 2020. gadā centās atdzīvīnāt franču programma. Nesekmīgi. Tā neizdzīvoja līdz krievu okupācijai.

Taču tad līdz okupācijai vēl bija tālu, tāpat līdz apjēgai, ka Gaudi* (*Antonio Gaudi (1852–1920) – spāņu arhitekts, kas projektēja celtnes ar stilizētām organiskās pasaules formām (jūgendstilā). – *Tulk. piez.*) izmantojis *Azovstaļ* materiālus. Līdz atklājumam, ka vārdojuma sauklis “nekad vairs” nestrādā, vēl bija palikuši kādi desmit bezrūpīgi gadi, mēs ticējām – arī pie mums jau top pirmā labklājīgo pensionāru paau-dze – no tādiem, kuri iebauda pusdienas un dzirkstošo vīnu kafejnīcās uz laukumiem un teresēm, regulāri spēlē tennisu un jūtas skaisti. Tieši šī īpatnība, kas pie-saistīja uzmanību dažādās Eiropas zemēs, bija vēro-

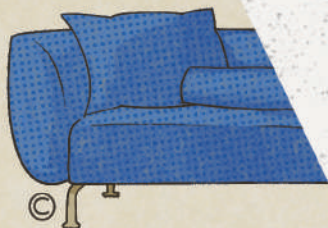
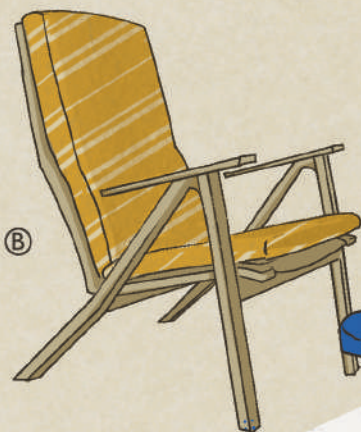
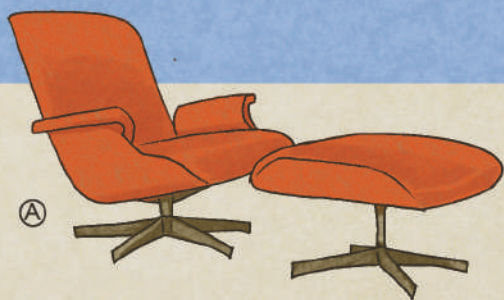
jama ceļojumos. Aizvien, kad redzēju tādus vecīšus, man ļoti gribējās importēt šo vecumu.

Ap 2000. gadu pētījumu portāls par eiropisko dzīvi bija Krakova. Sākumā kā braucienu galapunkts, bet vēlāk, kad Polija kļuva par Šenganas zonas sastāvdaļu, arī par tranzīta ostu – no tās lidoja tuvākās mums pieejamās lidmašīnas uz visām pusēm. Lai nokļūtu Krakovā, bija jāšķērso Ukrainas-Polijas robeža. Mēs zinājām visu par manevrēšanu starp dažādiem caurlaižu punktiem. Un allaž saskārāmies ar attapīgajiem tuvējo ciemu kontrabandistu trikiem. Tie veda uz Eiropu alkoholu un cigaretes, bet atpakaļ – šādas tādas preces sīkajam biznesam.

Mani personīgie mīluļi bija dvīņu brāļi, kuri darbojās kā zvēri pasakā par zaķa un bruņurupuča skriešanos: viens rosījās ukraiņu, otrs poļu pusē, koordinējot kontrabandas preču pārvilkšanu pa gājēju pāreju. Vietējie iedzīvotāji kā skudras stiepa no Eiropas zonas ar brīvo tirdzniecību uz saviem ukraiņu apgabaliem mašīnu riepas, gaļu, sieviešu paketes, sadzīves tehniku un ķīmiju, sīpolus, vīriešu džemperus, reizēm veda veselās kravas ar apaviem vai pat sporta velosipēdiem. Tos pa vienam dienā aizstūma ciematnieces ar krāsainiem lakatiem. Visus šos krāmus nemaz neslēpa, uzkrāja brāļu pagalmā, izliekot turpat starp lauku labumiem, ap tiem staigāja tītari un saimnieks ar sīkām, notautotām naudaszīmēm riekšā un veca auto atslēgām, virpiņot to gredzenu pirkstā.

Kādā reizē šie brāļi veda mani “uz to pusi, lai ātrāk”. Pie “mersedesa-sprinterā” uzklāja simbolisku

TAKE A REST YOU DESERVE

ЄВРОРЕМОНТ

- гіпсокартон
- електрика
- плитка
- опалення
- стяжка
- штукатурка
- шпаклівка
- натяжна стел

+380

+380

“piknika galdu” ar konjaku, gabaliņos salauztu šokolādi, maziem gurķīšiem un tomātiem. Šoferis iedzēra no blašķes, piedeva gāzi un apbrauca dzelzs barjeru, viņam uz ceļiem sēdēja piecus gadus vecs puisēns un grieza stūri. Visi smēķēja, tikai mazais ne. Mums pretī skrēja pārbiedēta robežsargu pārstāve, taču izrādījās, ka tā ir vadītāja klasesbiedrene, un zellis ar zelta zobu tai pa logu piedāvāja konjaku un šokolādi. Ierēdne rotaļīgi, ar uzspēlētu īgnumu padraudēja viņam ar dūri, un pavisam drīz, sekmīgi izgājuši poļu muitas kontroli, mēs attapāmies dzeltenā tirgus laukumā ar izkārti “Pārdod”. Vadītājs ar pārinieku izvilka no mikroautobusa apšuvuma cigarešu blokus un iedeva mazlitrāžas auto šoferim, kurš pēkšņi bija no kaut kurienes uzradies, bet, iekams nozūst, laipni aizveda mani līdz Pšemisļas pilsētas stacijai.

Man nekad nav bijis piezīmju mapes, kur pierakstīt ceļojumu iespaidus, taču manas zināšanas par Eiropu un eiropiešiem krājās pamazām, un par to, lai dabūtu derīgu Šengenas vīzu, rūpējos vairāk nekā par regulārām medicīnas apskatēm. Kad kādā starptautiskā studentu pasākumā kāds naivi iesaucās: “Šengena? Bet kas ir Šengena?”, es tik tikko spēju apvaldīt skaudību. Kāds varēja braukāt pa Eiropu, neliekoties ne zinis par robežām un neuzrādot kaudzēm papīru, lai pierādītu, ka Eiropā par tevi kāds parūpēsies īsās vizītes laikā, bet tavas ukraiņu saknes ir gana dziļas, lai tur atgrieztos.

Beigās Polijā laikam izrēķināja, ka ukraiņu apmeklējumi nenozīmē īpašu pienesumu ekonomikai – mūsu tirgu vēl nebija pārņēmis kopējais, bet katalogs *Otto*

čukstēja priekšā, ka aiz robežas viss ir labāks un katrs ir pelnījis skapīti no *Ikea*. Un tad vēl mūsdienu eiropiešu autoru darbi, kur precēts pāris pēc instrukcijas saliek lētas skandināvu mēbeles – metafora par attiecību ieiešanu rutīnas fāzē... Tā paša perioda ukraiņu tekstos šāda aina rāda drīzāk sajūsmu par apnikušās padomju sadzīves aiziešanu. Lai padarītu šo eiforiju pieejamāku tautai, Polija ieviesa “šoppingvīzu” formātu, no kura radās vesela vīzu centru industrija, kas deva iespēju baudīt arī daudz ko citu, ne tikai apmierināt sadzīves vajadzības: muzejus, kūrortus, jaunas pazīšanās, skatus. Un – lai gan bezvīzu Ukraina bija jāgaida līdz 2017. gadam, ceļojumi kļuva pieejamāki jau kopš 2011. gada. Tiesa gan, tikai dažu – rietumu apgabalu iedzīvotājiem. Pirmo “šoppingvīzu” deva uz nedēļu, un atgriezties vajadzēja ar pārliecinošu čeku, lai saņemtu nākamo, jau pastāvīgāku. Tādējādi sekmējās puslegāla tirdzniecība – tā pati *Ikea* kļuva pieejama, pateicoties uzņēmīgajiem ukraiņiem no pierobežas, kuri atvēra veiksmīgus uzņēmumus, noņemdamies ar biznesu un apmēbelēdami mitekļus no Černivciem līdz Doņeckai.

Būtisks šķērslis ātriem izbraukumiem un spontānām tikšanās reizēm bija robeža. To mēs pārvarējām, stundām stāvot rindās, un tas viss ļoti atgādināja loteriju. Gadījās, ka mēs ar māsu pa ceļam uz mājām paņēmām līdzī divus vācu “balsotājus”, kas bija nolēmuši iepazīt Ukrainu. Sākumā viņi jutās pārs teigti, ka uz robežas varbūt jāpavada vairāk nekā divdesmit minūtes, bet pēc tam noskaidrojās, ka viņiem nav ārzemju pasu, tikai ID kartes, tādēļ tiem nācās palikt Polijā un aplūkot tās jaukus. *Kordonu* mēs

toreiz pārvarējām diezgan ātri un vācu autostopotāju vietā aizvedām līdz divas tūjas no kaimiņu mašīnas – tās piederēja mazā biznesa pārstāvjiem. Izrādījās, ka tūjas drīkst ievest Ukrainā tikai pa vienam kokam uz cilvēku.

Citā reizē man tik labi neveicās – modrā poļu robežsargu ierēdne atklāja, ka pirms pusgada viņas Austrijas kolēģis nav bijis tik rūpīgs un savā darba vietā Vīnes lidostā nav uzspiedis zīmogu manai Šengenas vīzai, apliecinot izbraukšanu. Rezultātā mani aizturēja kā ļaunprātīgu pārkāpēju. Pie mums divi robežsargi daudz vairāk gribēja skatīties filmu nekā noņemties ar e-pastu, lai saņemtu manus iekāpšanas talonus lidmašīnās, un pagāja piecas stundas līdz paziņojumam: šoreiz, ja jau esmu izbraukusi no Šengenas zonas, tad esmu izbraukusi, lai gan pārlicinošākais pierādījums par to bija pati mana klātbūtne šajā konkrētajā kabinetā un caurlaides punktā. Raksturīgi, ka mana mašīna bija piekrauta pilna ar skapīšiem no *Ikea*.

Kad pati nebraucu uz Eiropu, tad iekārtoju dzīvi tā, lai Eiropa nāktu pie manis. Par manu personīgo stimulatoru kļuva *coach-sērfin*gs *Erasmus* virzienā pa studentu kopmītnēm kaut kur Vīnē vai Berlīnē, jo manu studiju laikā universitātē apmaiņas programmas

vēl nebija pieejamas. Uzzināju visu no cilvēkiem, kurus iepazinu un kuri apmetās pie manis, viņi savulaik bija mitinājušies tajās. Un visos sīkumos izstāstīja, kā un no kā pārtikuši viņi un iepriekšējie iemītnieki. Interjera detaļas, ēdiens, ģimenes nostāsti, fotogrāfijas, grāmatas uz tualetes galdiņiem – tas viss nāca no Eiropas bildīšmīklas, kurā skaidri iezīmējās un bija saprotams, kas, kur un kad apmeties, kādi centri bijuši pieejami, kam vēsturiski paveicies vairāk, kam – mazāk. Kurš pārcietis kādas traumas, kam un kā žēl, vai varbūt nav nekādas nožēlas, lai gan it kā vajadzētu būt.

Bieži kļuva skaidrs, ka izdzīvošanas recepte konkrētajiem ļautiņiem, ar kuriem esmu saistīta, ir bailīgums un piemērošanās tāpat kā iepriekšējām paudzēm, bet reizēm gadījās – tas viss noformējās, pārkausējās, iegūstot tagadējo veidolu, pateicoties uzņēmībai, drosmei un atvērtībai pret citādo. Eiropa nekad nav bijusi viennozīmīga, vienāda, tipiska; tā allaž bija kā izsmērētu portretu galerija, kāda daļa cilvēku aizvien nostājusies otrā, ne vairākuma pusē, taču tagad mēģina organizēt telpu un leģendu – dažkārt gana konstruktīvi, vērā ņemami, bet reizumis iznāca tikai salauzīta mirāža.

Man šis bija daudzu virspusēju un ātri zūdošu draudzību periods. Vienā reizē mēs ar māsu nolēmām doties ceļojumā ar mašīnu – taču ne tā, kā mūsu vectētiņš, kurš 2011. gadā brauca pakaļ videomagnetofonam. 2011. gadā pēc tādiem vairs nebija nekādas vajadzības. Mēs devāmies tādā kā eirotūrē, lai apciemotu tos, kuri agrāk viesojušies pie mums. Starp tiem bija studentu kompānija no Cešinas – nelielas pilsētiņas,

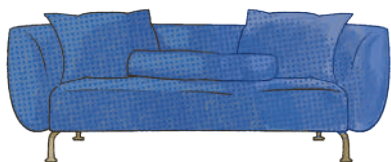
kura ar pašu savu esamību ietekmēja vēsturi gan da-
lot, gan apvienojot Eiropu. Divas tās daļas, ko šķir Ol-
zas upe, nodalās – viena atrodas Polijā, otra Čehijā.
Nosaukumi rakstāmi dažādi: poliski *Cieszyn*, čehiski
Těšín, la gan skan gandrīz vienādi, tikai ņemot vērā
abu valodu fonētiskās atšķirības. (Cik noprotu, slāvu
mēlēs, kuras lieto latīņu alfabētu, var attēlot skaņas,
kuras angļiski nesanāk, tās reizēm traucē izrunāt
manu vārdu un uzvārdu. Man žēl, ka nevaru atveidot
šos burtus ar astītēm un knābišiem tā, lai būtu skaidrs,
kā tos izrunā.)

Tajos laikos Čehijā pret narkotikām izturējās jūta-
mi liberālāk nekā Polijā, tāpēc kustība pār robežu *Cieszyn* – *Těšín* notika gluži kā pastaiga – nevienam nenāca
ne prātā pavadīt piecas stundas, gaidot zīmogu pasē.
Tādas greznības pie mums nebija pat tad, kad Ukrai-
na un Polija kopā rīkoja futbola čempionātu Eiro-2012.
Tad atvieglota robežu pāreja bija kā liecība par labām
kaimiņu attiecībām un viesmīlību. Turklāt – ciemiņi bija
futbola līdzjutēji! Šim notikumam par godu uzradās
jauni lidostu termināļi, kur sagaidīt iebraucējus.

Dienā, kad notika viena no spēlēm, es nofotografē-

ju laukumu Ļvivā, un šo uzņēmumu
joprojām uzskatu par īpaši iz-
devušos. Dānis – gara auguma,
žilbinoši skaists jauneklis vikin-
ga ietērpā – bučo uz vaiga apaļi-
gu ukraiņu tanti, kura ieradusies
pilsētas centrā paskatīties
uz šīm norisēm. Sieviņa sa-
verkšķījusi seju un staro lai-

TAKE A
REST YOU
DESERVE

BON VOYAGE

ПОЛЬСЬКІ ВІЗИ

СТРАХУВАННЯ

ВІЗИ В ЧЕХІЮ
ЛІТВУ

ШЕНГЕН ЗА 3 ДНІ

**ШЕНГЕНСЬКІ
ВІЗИ НА**

США
КАНАДА
АНГЛІЯ

ВІЗИ
ЗАПРОШЕННЯ:

роботи 360/180
від Воєводи 360/360
бізнесові для шенген віз

підготовка всіх необхідних документів, страхування
Термінова реєстрація у візові центри

ПАСПОРТ УКРАЇНИ
PASSPORT UKRAINE

mē. Puisis tāpat. Patiesību sakot, galvenais elements tajā viņa starojošajā daiļumā bija sarkanais grims ar balto krustu pār visu seju. Un tāds pats krāsojums uz mazā pirkstiņa naga – viņš bija to rotaļīgi pastiepis, lai parādītu objektīvam. Varbūt bez šiem krāšņumiem viņš nekāds skaistulis nebūtu. Taču – kopējam priekam tas netraucēja.

Šī čempionāta simboli bija izvietoti bagātajās pilsētās. Kijivā Truhanova salā joprojām stāv neliela skulptūra, kas iezīmēja zviedru dalībnieku nometnes teritoriju. Šur un tur dobēs bija izvietotas butaforiskas bumbas – lielākas un mazākas. Tās rēgojās arī Doņeckā, nez kā tām klājas tagad? Vai pēc pilsētas sagrābšanas 2014. gadā Krievijas atzītā okupācijas vara tās iznīcināja kā samaitājošu Eiropas simbolu? Tāpat kā skulptūru “Izolācija”, kas atradās pilsētas centrā, bet pašu centru pārvērtā cietumā, kur ieslodzīt ukraiņus. Neesmu bijusi Doņeckā, taču gribētu, lai bumbas sagaidītu atbrīvošanu. Un – lai darbojas lidosta, kuras jaunais terminālis, būvēts 2012. gadā, pastāvēja līdz 2014. gadam – un tad to izpostīja, jo sākās karš, kad cieta visu Ukrainas lidostu darbs.

Mana draudzene, kas dzimusi Luganskā, tagad dzīvo Berlīnē. Tajā īsajā laikposmā starp 2012. un 2014. gadu viņa paspēja aizvest savus vecākus ceļojumā uz ilgoto sapņu zemi Itāliju. Viņa ar lielu prieku stāstīja, kā viņas tēvs – vienkāršs strādnieks – kinematogrāfiski vedis sievu uz lidostu vecā zaporožecā, iebraucot pie jaunības draugiem, bet lidostā apbrīnojis tur izstādīto “poršē” kabrioletu. Pēc tam kaut kādā itāļu klostērī viņš bez tulka palīdzības atradis kopēju valodu ar

katoļu mūku, lai apspriestu tēmu par destilātu tehnoloģijām. Vēl pirms kara sākuma un dzimtās pilsētas okupācijas 2014. gadā viņa paspēja pārvietot vecākus uz Irpeņu – pilsētiņu netālu no Kijivas. Šo nosaukumu, iespējams, pasaule nekad neuzzinātu, ja nebūtu noticis pilna apmēra iebrukums 2022. gadā – un parādījies fotouzņēmums ar cilvēkiem, kas slēpjas zem uzspridzinātā tilta (ek, par mūsu vietvārdiem būs runa arī vēlāk – sakarā ar sliktām ziņām). Un no turienes tāpat vecākus vajadzēja vest projām. Viņu māju ukraiņu armija drīz atbrīvoja, šajā reizē ģimene varēja tajā atgriezties.

Kad līdz kara sākumam bija palicis nepilns gads, Eiropā neviens neko tādu negaidīja, jo ticēja, ka “nekad vairs”. Tad piedzima mana meitiņa – pa pusei ukrainiete, pa pusei francūziete, *made in Budapest, born in Lviv, raised in Lviv, Kyiv, Brussels and Lviv again*. Tapusi Budapeštā, dzimusi Ļvivā, augusi Ļvivā, Kijivā, Briselē un atkal Ļvivā. 2013. gada oktobrī-decembrī es nolēmu pavadīt kādu laiciņu kopā ar mazuli tur, kur siltāk, un aizlidoju uz Barselonu.

Kijivā tad notika Eiromaidans. Varbūt kāda daļiņa no “eiro-” tiešām bija kaut kā saistīta ar Eiropu un slēpa dziļāku jēgu, ne tikai fasādes uzpošanu, jo no tās nelāgi ož. Viss sākās ar studentu protestiem, atbalstot Ukrainas integrāciju ES, bet varas pārstāvji tos izdzenāja. Tad šī kustība pārauga pašcieņas revolūcijā,

un lūk – mēs Ukrainā šo turpinām jau desmit gadus – lai pabeigtu to, kas iepriekšējā reizē neizdevās.

Mēs ar mazo pastaigājāmies pa Barselonas pludmalī, kur ratiņi iestrēga staignajās, vēsajās smiltīs. Bērns pirmoreiz bija saskarē ar jūru. Tad tētīm pienāca ziņa, ka Kijivā nogāzts Ļeņina piemineklis. Kopš manas skolas dekomunizācijas bija pagājuši divdesmit seši gadi, kad tā sākās galvaspilsētas centrā. Atsvabināties no elkiem nav viegls darbiņš, it īpaši tad, ja nav skaidrs, ar ko aizpildīt fizisko un garīgu telpu. Dekomunizācija dažkārt noritēja apdomāti un jēdzīgi, bet citkārt – himēriski kičīgā veidā. Padomju vadoņa tēlus pārtaisīja par hetmaņu un kazaku statujām, pārkausēja par Ševčenko un olimpiskajiem čempioniem. Apzeltītas, sa-

dauzītas, dzeltenzilas, ar norautām galvām, apķēpātas ar dubļiem, apzīmētas ar *grafiti*, tās pārvērtās par politisku manifestu objektiem, muzeju eksponātiem un otrreizējo izejvielu, apauga ar intrigām un detektīvstāstiem, gulēja pamestas mežā un drupās.

Gadījās, ka vēstures mēslainē izmestās padomju elka atliekas izmantoja kā dārza rūķus, atbalstīja ar tām kanalizācijas caurules – un retumis izdaiļoja ar skulptūrām vai to daļām kafejnīcas vai kādas citas telpas. Tieši tāpat notika ar Ļeņina galvu no Kijivas Besarābijas tirgus – tā ir sadauzīta un pārvērsta vietējā instalācijā, kas attēlo zirnekli. Pati seja atradās kāda politiķa dzīvoklī. Komunisma iemiesojums, kurš pirms simt gadiem panāca, ka Ukraina tā arī neizveidojās valstiski, radot savu eliti, nu beidzot ir saņēmis simbolisku atmaksu.

Pašcieņas revolūcija kļuva par trešo sacelšanos jaunlaiku vēsturē (iepriekš bija 1990. gadā un Oranžā 2004. gadā) – un pirmo, kad sita mierīgos protestētājus. Krievi, kuri organizēja traģisko apšaušanu, drīz sāka atklātu karu, lai gan propaganda darīja visu, lai astoņus gadus līdz pilnam iebrukumam daudzi ticētu, ka viņu tur nav.

Toreiz man nebija prātā, ka visu manas meitiņas bērnību apēnos karš. Laimīgā kārtā ne tiešā veidā, lai gan sajūtas bija – pat tad, ja mēs mēs fiziski tur nebijām. Vēl daži gadi – un pienāca pandēmija. Lai gan, patiesību sakot, esmu diezgan introverta persona, tāpēc uztvēru tos gadus kā miera un atpūtas laiku,

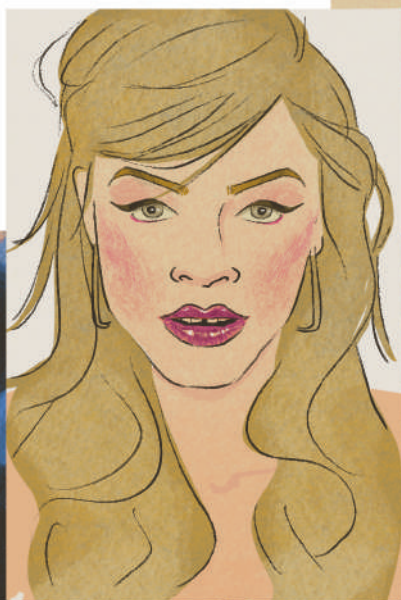
pat kā sava veida priekšrocību. Atceros, kad epidēmija sākās, tad runāja, ka vīruss labi jūtas pat uz auksta metāla. Toreiz es pieķēru sevi pie naivas, bet pilnīgi noformētas domas – vai tiešām arī skarties pie ieročiem kļūs bīstami? Un neviens nevarēs tā vienkārši ņemt un izšaut pa civilo lidmašīnu, nogalīnot 298 cilvēkus, kuri bija tik nepiesardzīgi, ka nopirka biļeti uz lidmašīnu, kas lidos virs kauju zonas – pāri karam, kuru tad vairījās saukt īstajā vārdā, cenšoties neievērot, sak, tas ir kaut kāds sīks teritoriāli-etniskais konflikts. Tā bija vieglāk, reizēm arī man.

Mana vecāmāte piedzima 1940. gadā, es visu bērnības laiku domāju, ka laist bērnus pasaulē kara laikā ir stulbi un netālredzīgi, tādēļ arī pati nebūt ne tūlīt biju gatava atzīt, ka sācies karš. Un nosaukt to vārdā. Pat tad, kad līdz pilnam iebrukumam bija palikušas dažas dienas. Mēs ar meitiņu noskatījāmies “Annu Franku” – un es joprojām ne gribēju, ne varēju apjēgt, cik līdzīgs šis filmā attēlotais sižets būs daudzu ukraiņu bērnu likteņos. Drīz vien sapratu, ka esmu uz visiem laikiem zaudējusi bezdomīgo bezrūpību, kuru sekmēja negrozāmā ticība, ka Eiropā valda nesatricināms miers.

Ja jau visur bija miers, tad tā arī jābūt. Tā vārdā saucās jebkas – skumjas, huligāniski un dumji jociņi, bezizejas sajūta un plātība, skaudība un ķildas, novilcināšana un neuroze – tas viss bija miers. Vizītes pie zobārsta, izkrišana eksāmenos, atvaļinājumu pieprasījumi, mīlestības ciešanas, briesmīgas slimības,

Makeup trends 2014

nebeidzamas pūles, dabiskās nāves, ainas no apokaliptiskām filmām un biedējošām izrādēm. Tagad – kad mēģinu konstruēt miera jēdzienu, maksimums ir – nerunāt par karu, kas izdodas. Vai – spriedelēt par kaut ko citu, bet sausajā atlikumā tomēr paliek karš.

Tagad smaidi nozīmē karu, pastaigas gar kras-tiem – tāpat, seksuālie eksperimenti un gardēdības pārmērības, sibarītisms un hedonisms – viss ir viens liels karš. Raugos uz ukraiņu paaudzēm, kas jaunākas par divdesmit gadiem, sirds sažņaudzas par to, ka tie sāk attiecības un svin kāzas, mācās un plāno karje-ras, uzdrošinās dzemdēt bērnus kara laikā. Es sapro-tu, ka deviņdesmito hiperinflācija un “nulles” gadu mežonīgais bizness ir kā izklaižu parks, salīdzinot ar mūsdienu izvēlēm un lēmumiem, kas jāpieņem šiem cilvēkiem. Jo apprecēties var nozīmēt risku palikt at-raitnēs, bet dzemdēt – rēķināties ar to, ka bērns paliks bāreņos.

Pilna apmēra iebrukums notika tad, kad mēs bi-jām Briselē. Mēs tur ieradāmies 2021. gada augustā – ne gluži tādēļ, ka ticējām amerikāņu izlūkdiene-sta brīdinājumiem. Es pati, lai gan sekoju starptautisko analītiķu teiktajam, pieliku visādas pūles, lai pieņem-tu tikai to, kas man patika – apgalvoju, ka “liela kara” nebūs. Ukrainā bijām dzīvojuši ērti un pārticīgi, bet mums sagribējās pabūt kur citur, tāpēc nolēmām pa-ceļot pa Latīņameriku, bet pēc tam padzīvot Eiropas galvaspilsētā. Tad es filosofiski sludināju: “manas mā-jas ir tur, kur esi tu”, taču izrādījās, ka arī tā ir miera laika privilēģija.

Lielais karš pirmoreiz mūžā piesaistīja man daudzu un dažādu ļautiņu uzmanību: meitas klasesbiedru vecāki, kaimiņi, gadījuma rakstura paziņas pievērsās man tāpēc, ka esmu ukrainiete. Sekoja milzu atbalsts un solidaritātes asaras – pirmajās nedēļās šī attieksme bija spēka avots, jo organisms, kas nepieņēma ne melus, ne miegu, ne kafiju, ne alkoholu, izdzīvoja tikai no kokakolas – deviņdesmito gadu pārticības simbola. Taču – karš pamodināja ne tikai līdzjūtību, bet arī ziņkāri, kurai es ne vienmēr biju gatava. Pēc dabas esmu atturīga, uz briesmām reaģēju, pamirstot un mokoties ar neuzveicamu, pat letarģijai līdzīgu miegainību. Dzīve nebija sagatavojusi mani cīņai un pārspriedumiem, biju radusi klusi un mierīgi strādāt, nevis stāstīt, ka esmu no Ukrainas, atbildot uz jautājumu, vai tā ir kaut kur Krievijā, bet nu vairs neviens neko tādu nevaicā. Es allaž esmu domājusi, ka rakstu tāpēc, lai nevajadzētu runāt, bet tagad visi vārdi, lai kādā formā teikti, saistās ar smagu atbildības nastu. (Sacīsim, radot šo tekstu, es pielieku pūles, lai – ievērojot gramatikas likumus – rakstītu vārdu “Krievija” ar lielo burtu, jo to nedarīt būtu – izrādīt atriebīgumu bezspēcības dēļ, tikai pirksts neceļas nospieš tautiņu *Shift*.)

Sapratu, ka mans mīts par Eiropu nozīmēja mītu par bezrūpību, kas drīz vien izrādījās mirāža. Gadījās, ka svētdienā ap 12:15 iegāju veikalā *Picard* Briselē, Vanderkinderes ielā. Saldēti, gatavi ēdieni, glabāti aukstumā pēc visiem noteikumiem – tā ir viena no priekšrocībām, kuru dēļ aizbraucu uz turieni padzīvot. Rietumeiropā mani bieži pārņēma sajūta, ka es tur aiz-

lāpu kādus savas jaunības caurumus. Man patika tīros tramvajos aplūkot jauniešus, kuri lasīja grāmatiņas par aktuālām tēmām, piemēram: *Race, class, ethnicity, sexuality – when it became an issue*, bet svētdienas rītā iet uz porno festivālu, kur šajā žanrā pielieto dziļi pārdomātu pieeju. Pēc tam varēja ieskriet veikalā *Pi-card*, jo ir dabūjams svaigs, veselīgs uzturs, kādu man katru dienu piedāvāja Kijivas hipsteru restorāni. Saldēti ēdieni bija mans fetišs izsenis, “geštalt” vājība kopš deviņdesmitajiem. Un, lūk, es sagrābos visus šos atdesētos ragū, piļu stilbiņus, melleņu pīrāgus, mikro-uzkodas un kūciņas. Fotogrāfijas uz kārbām rosināja apetīti, es jutos kā māmiņa no filmas *Bum-2* (tā, izrādās, PSRS beigu galā bija kulta kino daudz lielākā mērā nekā Francijā). No zāles man klāt pie kases piesteidzās pārdevējs, kurš pūta dvašu uz nosalušajām rokām un lēkāja uz vienas kājas ar sāpīgu grimasi sejā, un šī aina kaut kādā kārtā pilnīgi iekļāvās starp kino kadriem manā prātā.

– Atsitāties? – es līdzjūtīgi noprasīju saskaņā ar franču scenāriju.

– Ai, ar lielo pirkstu! – viņš sūdzējās – gluži pēc žanra likumiem.

– Nekas, ir taču darba nedēļas beigas! – es mierināju. – Es vēl paguvu atsteigties, lai nenomirtu badā! – turpināju, izteikdama piemērotu repliku.

– Bet man jāstrādā gan pirmdien, gan otrdien. Lūk, tāda nedēļas nogale, kāda dzīve! – pārdevējs sūkstījās tālāk. – Un no kurienes jūs esat? – viņš mainīja tēmu.

– No Ukrainas, – es it kā nevērīgi atbildēju – visnotaļ atslābināti, nemēģinot pievērst sev lieku uzmanī-

bu, nedz arī satriekt ilūzijas par savu tēlu. Un akurāti pielīku pirkstu, lai *ApplePay* nostrādātu pirmajā reizē, jo nauda atradās bankā kaut kur aktīvās karadarbības zonā. Transakcija izdevās, tā man šķita kā maģija. Es joprojām biju tajā uzvedumā.

– Kū-ū! – pārdevējs automātiski novilkā, pārlaužot un izgaršojot savu francisko “l”.

Skaņa bija aprāvusies viņam kaklā. Kļuvis nelāgi ap dūšu. Man arī. Mana draudzene – ukraiņu kinorežisore un dzejniece, kurai bija iespēja diezgan bieži pabraukāt pa starptautiskiem pasākumiem un visu ko saklausīties, runājoties ar dažādiem ļaudīm, kādā no saviem dzejoļiem nosaukusi šo efektu par “kostīmliķi”. Jo – kad cilvēkos pasaki, ka esi no Ukrainas, tad rodas tāda sajūta, ka tev uzvilks masīvs multfilmu tēla kostīms – tikai ne Sūkļa Boba vai milzu pandas, bet mirona. It kā jautri un simpātiski, bet pārāk tieši atgādina par nāvi.

Es labi saprotu, ka Eiropas mirāžu lielā mērā pati esmu radījusi: tādu privāto parku ar nosaukumu “Mini Eiropa”, kuru negribēju zaudēt. Kur vien varēju, meklēju tam detaļas. Piemēram, par īstu atradumu kļuva kāda bodīte pie Alsebergas šosejas. Visa tās vitrīna bija pielādēta ar maziem, pašrocīgi apgleznotiem velosipēdistiem uz smalkiem ritenīšiem – tādiem, kādi brauc pa kalniem un lejām. Iekšā to bija vēl vairāk, iesaiņojumos pa pieciem un septiņiem – kārbīnās ar krāsainām stikla lodītēm. Izrādījās, ka šos gatavo turpat. Aiz tirdzniecības zāles bija apslēpts neliels ateljē, kur šīs figūriņas apkrāsoja. Biju pārsteigta – brīnīdamās, kam tie tādos daudzumos ir vajadzīgi. Beigās pie ma-

nis pienāca īpašnieks – apaļīgs, plikpaurains tēvocītis, kuram varēja būt gadu sešdesmit.

– Ko jūs darāt ar visiem tiem velosipēdistiem? – es tieši noprasīju, nespēdama nociesties.

– Ak! Ko jūs! Tā taču jaukā kā izklaide pasaulē! – viņš nobēra tik aizrautīgi kā astoņus gadus vecs puika. – Paņemiet šo komplektu, atgulieties pludmalē un ritiniet lodīti pa smiltīm. Jums nav ne jausmas, cik neparedzamas var būt trajektorijas, ko veido zeme, reljefs un vējš. Kur bumbiņa apstāsies, tur nolieciet savu velosipēdistu. Varat ticēt, ka, spēlējot šo spēli, jums pludmalē nekad vairs nebūs garlaicīgi. Mēs ar draugiem to darām kopš bērnības.

Šis cilvēks nepajautāja, no kurienes esmu. Tā man izdevās kādu mirkli noticēt, ka mierīga pasaule atkal ir iespējama. Es iztēlojos kāpas un vējainas pludmales, kur smiltis nekad nesakarst, tādēļ kustēties, dzenoties pakaļ bumbiņām un velosipēdistiem, ir labs veids, kā nesalt augusta vēsmā. Šis figūriņas ir kā mierīgi alvas zaldātiņi, visi ar rokām un kājām, glīti izzīmēti ar sīkām pindzelītēm tur, tajā istabiņā aiz stikla...

– Un vēl, – turpināja vectētiņš, – ja nav spēka spēlēt pludmalē, tomēr ļoti gribas, lūk, celiņš – astoņdesmit metri! – viņš izritināja rulli. – Pats izstrādāju dažādus šķēršļus. Galvaskauss nozīmē...

Te mana ideālā pasaule pajūk. Protams, es redzu mīnu laukus, mobilo velosipēdistu rotu, dažus no tiem zinu saukt vārdā, man ir ar viņiem kopīgas atmiņas, viņi brauc pretī krievu kareivjiem, lai cīnītos plīkām rokām. Es nekad neesmu spēlējusies ar alvas zaldātiņiem, taču tagad man gribas parotaļāties ar

New set of figures

MINI-EUROPE PARK

velosipēdistiem vēsās kāpās, bet neko nesaku par savu scenāriju spēles izgudrotājam, tikai izliekos, ka klausos, cik soļi jāspēr atpakaļ un cik gājieni jāpalaiž garām, kad lodīte aizķeras aiz kvadrāta ar galvaskausu. Un domās pateicos viņam, ka nepajautāja, no kurienes esmu.

Kādā vakarā Briselē mēs ar meitiņu ilgi guļam, nespējot aizmigt. Spēlē kaut kāds dāņu ansamblis, kura mūzika rada tādu kā klusu kokonu. Es domāju, ka meitiņai negaidot izveidojusies itin kā nobrieduša cilvēka muzikālā gaume – deviņu gadu vecumā. Logā spīd gaisma; kad man jautāja, pēc kā es Briselē visvairāk skumstu, bez šaubīšanās atbildēju, ka pēc gaismas. Caurspīdīgas un asas, kas vienā mirklī iekļūst dziļi tevī, šķiet, izgaismojot pat iekšējos orgānus. Glezniecisks saules riets izspēlē visas oranžo un rozīgo toņu krāsas. Idillisks vakars. Ja pasaulē vēl ir kaut kas no paradīzes, tas ir šis sārtums šajos platumgrādos. Un tad pēkšņi mana meitiņa saka:

– Šī dziesma būtu jāizņem no pleilistes.

– Apnika? – es izbrīnīti apprasos.

– Nē, es to ļoti bieži klausījos tajā janvārī, pirms visa. Vai tu atceries tās laimīgās dieniņas? – viņa nopūšas, it kā tai būtu nevis deviņi gadi, bet deviņdesmit.

Dziesma apklust pati no sevis.

– Raugi, tas “pirmskara” burbulis pārplīsis. Es vairs nebūšu bezrūpīgs bērns. Ir nepatīkami, kad pastāvīgi kāds par to atgādina.

Viņa nospiež pogu *Delete*.

Mēs drīz nolemsim atgriezties Ukrainā.

Vienpadsmito dzimšanas dienu mana meitiņa sagaidīs Ļvivā.

Man ir tāda nojauta, ka cikls noslēdzies. Mēs joprojām gribam pievienoties Eiropai, taču vispirms mums jākļūst brīviem.

Makeup *trends* 2014

Andrija

Tajā ielā, kur dzīvoja vecmāmuļa Katerīna, Janai stāstīja, ka krāsns esot portāls uz to pasauli, runāja par mirušo gariem, kas Svētvakarā klaiņojot zem logiem, par zīlēšanu, lai izdibinātu, kurš būs likteņa lemtais, un buršanu ziemas naktīs, kad gaudoja suņi. Desmitiem interviju nedēļā – gluži pieklājīgs guvums. Kopš tā vakara, kad viņi abi ar Maksimu paši savām acīm bija redzējuši Mikolaja debesbraukšanas ceļu, kad viņa izdzirda īsus šāvienus, kas sekoja cits citam un piesēda sniegā, bet Maksims saķēra viņu aiz pleciem un sacīja, ka tas posts lidojot tālu. Un, atkal uzrunādams ar “jūs”, atkārtoja tik vien, ka “jūs nemaz nepazīstat dronus” un “diemžēl šo te nenotrieca, tas lidos tālāk un uzsprāgs tur, kur to notrieks”, viņi vēl kādu brīdi skatījās turp, kur iezīmējās baltā svēdra, tad Jana attapās un devās projām.

“Labi vien ir,” Jana domāja un pacēla roku, lai iezīmētu kartē māju, kur paredzēta intervija, kad pie durvīm sparīgi piedauzīja.

Gaismas izslēgšana bija pārvietojusi viņu laikā, kad cilvēki nāca te iekšā, pa vienam apstādamies uz sliedīti.

– Sveika! – teica Maksims. Rīta gaišumā viņa zaļās acis spīdēja ar mierīgu spožumu. – Es eju uz veikalu! – viņš turpināja. – Vai jums ko paņemt?

Jana stāvēja tur flīsa pidžamā, uzvilkusi tai virsū žaketi. Tā parasti darīja sievietes, un viņa tajā mirklī novērtēja savu tēlu kopumā – saprata, ka nav tajā la-

bākajā formā. Maksims gan tā nedomāja, lai gan centās neprātot ne par kādām formām. Ne Janas, ne citām.

– Es gribēju braukt ar maršrutnieku, – Jana novilkā.

– Tad braucam kopā! – Maksims mierīgi atbildēja. – Vai jums vajadzīgs tas taksometrs etnogrāfiskajai pieredzei?

– Pagaidīsiet, kamēr es pārģērbšos? – Jana noprasīja un nozuda guļamistabā.

Pagalmā stāvēja sarkans “reno”. Pa kūstošo sniegu tas brauca klusi, gandrīz bez skaņas, ar tādu kā šalcošu skaņu. Maksimam atlika tikai reizumis pagriezt stūri vai piebremzēt, lai tiktu tālāk pa ceļu, bet pēc tam izgriezta uz trases, kur jau bija iebrauktas sliedes, ko izdangājušas un paplašinājušas smaigās mašīnas, kas devušās uz Kijivu.

– Vai jums tas parmezāns ir beidzies? – Jana apjautājās.

– Viss jau ir cauri, – Maksims atbildēja. – Tēva tabletes un pārējais. Un vēl ieradīsies tie viesi, kaut kas jāpagatavo. Vismaz kaste viņa jānopērk.

– Viesi?

– Man ir dzimšanas diena. Atnāks, lai arī neesmu ielūdzis.

– Ak tā! – Jana atsaucās. – Apsveicu!

– Paldies!

– Vai tad daudz paliek?

– Pietiekami. Bet es jūtos tā, it kā būtu piecpadsmit.

– Stiprs un pareizs?

– Slinks un neapmācīts.

– Lai tev laime, veselība un mīlestība.

– Pateicos! – Maksims pasmējās.

– Lai piepildās mūsu visu vēlēšanās!

– Kaut tā būtu. Vai zināt, Jana, kas ir bēdīgi? Ja Krievija izjuks, tētiņš var arī nepamanīt, ka tā ir bijusi. – Maksims izgrieza uz trases.

– Varbūt tā notiks, kad tētim būs gaišāks periods?

– Vai tāds vēl būs? – Maksims ieprasījās.

– No otras puses raugoties, – Jana novilka, – viņš jau tagad dzīvo brīnišķā pasaulē, kur Krievijas nav.

– Viņš var to atļauties, – Maksims turpināja. Un rūgti pasmaidīja.

No smagajām fūrēm uz šosejas visur mētājās neīri sniega sablīvējumi.

Supermārkētā, kur bija nepazīstami ļaudis, Jana jutās nemierīga, neko daudz par sevi necenzdamās stāstīt. Bet – viņa gribēja nopirkt kaut ko neuzkrītošu. Neitrālu. Maizi, sieru, ābolus, pienu, sausiņus. Vēl viņa iegādājās visas sastāvdaļas pīrāga receptei, kuru bija pierakstījusi pie vecās Todosjas: skābu pienu (lai būtu kefīrs), eļļu, sodu, miltus, garšvielas, magoņu sēklas un medu. Sev viņa izvēlējās burkānus un kādus zaļumus.

– Vai jums ir truši? – Maksims apprasījās.

Viņš bija piekrāvis savu auto ar alu, gaļu, cīsiņiem, mērcēm, bet pa virsu bija uzmetas čipsu pakas un maisiņš ar cepumiem.

– Viesi, – viņš pasmīnēdams noteica, – vēl iebrauksim pastā, viņu paņemšu vēlāk.

Viņi gatavojās iet pāri pie mašīnas, bet tad Jana pamanīja, ka satiksme noslēgta. Mašīnas bija sastājušās šosejas malā, no tām kāpa ārā cilvēki, no aptiekas iznāca meitenes baltos virsvalkos, uzmetušas

jaciņas plecos, no avižu kioska izsteidzās pārdevēja, ģērbusies aitādas kažokā. Jana pavērās uz Maksimu, kurš nolika iepirkumu saiņus sev blakus un noietās uz viena ceļa. Tāpat darīja arī pārējie ļaudis, kas atradās tuvumā. Jana saprata, ka ved bojāgājušo. Arī viņa pielieca celi, nolikusi zem tā maisiņu ar cepumiem, ko izņēma no Maksima saiņa. Tas žēli nobrakšķēja. Jana zināja, kā pavada bojā aizgājušos, bet vēl nekad nebija darījusi to pati, tāpēc nesaprata, kur likt sainīti ar burkāniem un kur – acis. Beigās viņa vērās lejup – uz zemi, kur blietējās pakusušais, netīrais aizvakardienas sniegs. Kuponā mirdzēja nomests ietinamais papīriņš no čupa-čupa. Viņai bija bail paskatīties augšup uz tiem, kas nāca aiz šķirsta, kas pārklāts ar karogu. Līdzās atradās padzīvojusi sieviete, kurai bija grūti tupēt uz viena ceļa, traucēja šaurie svārki un lietusmēteli, to Jana ievēroja, kamēr netālu laukumā spēlēja “Pīle peld”, un kaimiņiene smagi nopūtās.

– Cik daudz viņu ir, cik daudz... – sieviete sacīja, runādama pati ar sevi.

Janai sāka birt asaras, kas likās nevietā un apkaunojošas tāpat kā šīs pakas un satraikšķītie cepumi, turklāt Maksima klātbūtnē. Viņai gribējās izturēties neitrāli, apmēram tā, kāds bija izvēlētais produktu korpuss. Maksims, turpeti, saņēma viņas roku, taču tūlīt palaida vaļā.

Pēc viņa abi brauca klusēdami, līdz beidzot Maksims, jau apturējis auto, sacīja:

– Redz, Ļuba man novēlēja: “Lai šodien nebūtu kara upuru bērni! Būtu slikta zīme, Slava vēl nav klāt”.

Jana jautājoši uzlūkoja Maksimu.

– Slava ir mans brālis! – viņš paskaidroja. – Viņš ir dienestā.

– Antropologi teiktu, ka tā ir maģiskā domāšana, – Jana novilkā. – Ļuba kaisa mājā magoņu sēklas mirušo gariem. Jūsu Slavam ar šo nav sakara.

Maksims pamāja un piebilda:

– Un vēl jāpērk tas vīns, “bļin”. Atraduši, kad svinēt!

– Bet rīt ir Andriji, es cepšu klaipiņu.

Dzimšanas dienu viņi atzīmēja viesistabā, kuras stiklotās durvis vērās uz plašu dēļu terasi, no tās kāpnes veda lejup uz dārzu. Tikai tur, uz dīvāna, pustumsā, Jana Maksima luktura gaismā saskatīja melnus kaķus. Blakus šim zvilnim stāvēja divi klubkrēsli – viens oranžā krāsā, rotāts ar lielām, zaļām monsteras lapām, otrs tāds kā zemāks, ar līdzīgiem motīviem. Pie sienas karājās tēva portrets, kurā viņš attēlots baltā virsvalkā. Ne tā ģimētnē, kuru viņa bija redzējusi darbnīcā, bet cita – savādāka. Tēva stāvs bija tikko saskatāms, bet viņa galvu vēl rotāja melnu matu šķipsnas. Līdzās karājās dažas mazformāta ainavas – drūmas, trieptas platiem vēzieniem. Otru sienu aizņēma grāmatu plaukti no neēvelētiem dēļiem. Tie stiepās no grīdas līdz pašiem griestiem. Tajos bija jucekļīgi salikti daudzkrāsaini sējumi, tikai augšā atradās vienādi, laikam kādi kopotie raksti, kuru neviens nav atvēris gadus trīsdesmit. Iespējams, ka Maksims, vēl būdams skolnieks, te lasījis kādus darbus, kuri bijuši uzdoti, lai tos apgūtu vasarā. Šim nolūkam toreiz derētu Žils Verns, taču tagad piedzīvojumu literatūra – tāpat kā monotonie Turgeņeva prātojumi – jau desmitiem gadu nebija atvērti. Daži plaukti izskatījās kā

pirmklasnieka mute ar retiem zobiem, kur iztrūkst katrs otrais. Laikam tur vēl nesen stāvējuši Jeseņina, Buņina un Kuprina sacerējumi.

Kamēr Maksims gatavojās svētkiem, Jana maisīja biezu mīklu – kā mācījusi vecā Todosja: “līdz mugura būs mitra”. Viņa drīz nogura, tāpēc stampāja mazliet lēnāk, un, kad tā kļuva elastīgāka un cietāka, uz tās uzlipināja vārpas, putniņus un puķītes. Vidū ar baltu krūzīti izspieda caurumu. Uz sterili tīrā virtuves galda izrotātais klaips likās svešs – it kā būtu te nokritis no kādas citas pasaules. Klaipa virsu Jana nozieda ar medu un uzbēra magoņu sēklas. Cepeškrāsnī putniņi uzpūtās un kļuva līdzīgi dusmīgajiem *Angry Birds*.

Klaipiņš iznāca gaiši zeltains, būtu gluži klasisks, ja ne tie putneļi. Jana izlika veikumu aukstumā, lai tas atdzistu, un devās svinēt dzimšanas dienu, uzvilksusi džinsus un platu, melnu džemperu. Atpina bizes, ievēra ausu ļipiņās auskarus ar tumšām pērlītēm, kuras skaisti izcēlās uz viņas gaišo matu fona. Jau atdzisušo klaipiņu viņa pārsēja ar sarkaniem dzīpariem un nesa to Maksimam.

– Cik skaists! – viņai sacīja Ļuba. Tā gatavoja siera masu, ko ziest uz maizītēm. – Kādi tad būtu svētki, – viņa turpināja un nopūtās, – ja neviens nepasēdētu un nepaēstu kā cilvēks.

Pie dīvāna stāvēja zems galdiņš, bet pie durvīm uz terasi bija lieli logi ar platām palodzēm; varēja kādu atvērt un lietot kā bāra leti.

– Iekšā ienāks aukstums! – teica Ļuba, sekodama Janai ar dakšiņām un šķīvīti ar siera masu.

Pa logu varēja redzēt Maksimu. Viņam līdzās stāvēja kāds vīrietis. Tas Maksimam kaut ko stāstīja.

Plātījās ar rokām, viņa kustības bija saraustītas. Abi uzmanīja uguni – tās maģiskais spēks pārvērtā pagales oglēs, cepinot parastus cīsiņus, lai no tiem sanāktu svētku paēdiens.

– Brālis atbraucis! – Ļuba paziņoja, spraukdamās garām Janai un krēslam, lai tiktu pie galdiņa. Viņai rokās bija trauks ar maizītēm – uz sausiņiem paguvusi uzsmērēt sviestu.

– Vai bēru šodien nebija? – viņa pajautāja.

– Nebija, – Jana atbildēja.

Maksims jau no rīta bija nošķūrējis sniegu no terases.

– Lai tik pamēģina vēl sabirt! – viņš sacīja. Blakus slējās kupenu kaudzes. Uz kāpnēm, kas veda lejup, dārzā, sēdēja sieviete – uz jogas paklājiņa. Viņa ar abām rokām turēja tasi un ik pēc brītiņa kaut ko pateica Maksimam un brālim.

– Kāds skaistums! – Jana izdzirda viņas vārdus, pavērusi durvis. – Daba, klusums, putniņi dzied!

Lai gan nekādas putnu balsis nebija dzirdamas.

– Tie aizlidojuši, kur siltāk! – Maksims nomurmināja.

– Un ir diezgan gaišs! – atsaucās otrs vīrietis.

Viņa balss bija gandrīz tāda pati kā Maksimam.

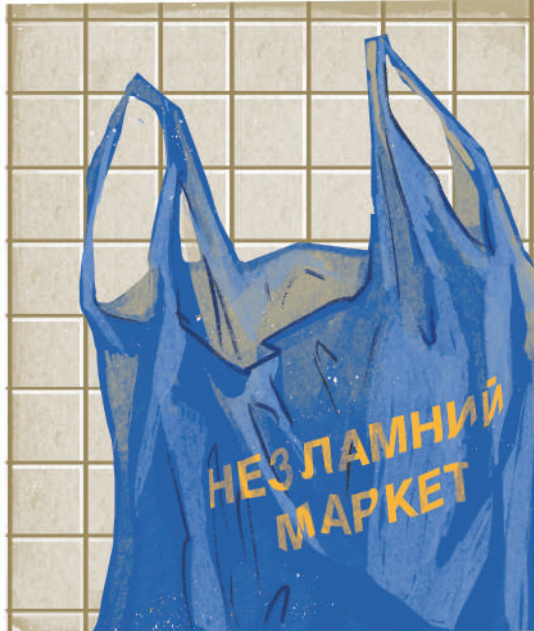
– Es runāju tēlaini! – sieviete attrauca, pagriezās un ieraudzīja Janu. – Labdien!

Tagad Janu bija pamanījis arī otrs vīrietis.

– Ahā! – tas sacīja. – Šī ir tā jaunā pētniece, par kuru tu stāstīji.

Maksims pasmaidīja, pavērdamies augšup, un teica: – Iepazīstieties! Tā ir Jana, bet šis ir mans brālis Slava. Un šī ir Marina.

– Marina, Marina, tu mīļa man, tu vienīgā, es zinu... – Slava nodungoja, pabakstīdams ar iesmu kars-tos, pelēcīgi sarkanos nodeguļus, kas pēc pieskāriena sabirza oglītēs.

Dārza aprises tikko jaušami iezīmējās krēslā. Sau-le lāgā nebija paguvusi uzlēkt un iesilt, kad jau noripo-ja lejā aiz apvāršņa, pametot aukstās ziemas debesis.

– Vēl nav četri, bet jau ir tumšs! – Ļuba sacīja. – Maksim, ej uzrīko ģeneratoru, jo tad, kad atbrauks vie-si, nebūs gaismas, un tas nav labi.

– Vai jūs man palīdzēsiet? – Maksims pajautāja, iedams garām Janai.

Jana nolika šķīvīšus uz palodzes un, iebāzusi ro-kas džinsu bikšu kabatās, sekoja Maksimam.

Ģenerators stāvēja pie garāžas, kas atradās aiz darbnīcas, kura bija pilna gleznām un grāmatām. Garāžā, kā izrādījās, arī slēpās statujas, vecas lampas, tūristu ceļvežu un melnbalto fotogrāfiju albumu grē-das. Tur bija fabrikas, karjeri, domnu krāsnis un citi so-cialistiskās iekārtas jaukumi.

– Stāsta, – sacīja Maksims, iegājis garāžā, – ka tas Slava esot ķerts. Uz izlaidumu atbrauca no karadarbī-bas vietas Rizdvo. Tāds gan viņš bija jau pirms kara. Tagad ir tāpat, tikai viņš kļuvis arī miegains. Marina – viņa sie-va – ir nirvānā. Abu dēls – arī Slava – ir gluži neparedzams, vēl trakāks nekā pats Slava.

– Bet kur tad ir tas Slavas dēls?

– Kas lai zina, kur viņš ir? Varbūt jau kādu kūti aizdedzinājis. Būtu jāatrod. Tēva istabā ir mana māte Svitlana, – Maksims turpināja, atskrūvēdams kannu. – Vēl atnāks mans kūms, kurš Slavam nepatīk, bet Marīnai gan. Kūmu sauc Eduards. Varbūt viņš atvedīs sev līdzīgu kādu sievieti.

– Paldies par informāciju. Vai būs vēl kādas instrukcijas?

– Neuzķerieties ne uz ko, te normāls esmu tikai es, – Maksims sacīja, uzlūkodams Janu. – Ikreiz, kad leju benzīnu, – viņš turpināja, paostīdams kannu, – atceros, kā mēs ar tēvu braucām uz jūru.

Viņš bija notupies pie ģeneratora.

– Tēvs mašīnā veda divas kannas ar benzīnu, viņš teica, ka tāpēc, lai mēs nepaliktu kaut kur uz lauka. Bet es bērībā domāju, “cik jauki būtu, ja mēs iestrēgtu tur, uz lauka!” Kopā ar tēvu! Mēs uztaisītu telti kukurūzas sējumos, nakšņotu tur, tuvumā nebūtu nekādu auto, mūs abus neviens nepamanītu. Mēs tā arī dzīvotu. Ja sagribētos ēst – es domāju – mēs nomedītu zaķi un izceptu ugunskurā, uz iesma. Es toreiz biju pārņemts ar zaķiem un slazdiem tādā pārliecībā, ka nevajadzētu ne desmit minūtes, lai kādu noķertu – ne vairāk par puss-tundu. Tāpēc es vienā reizē ņēmu un pirms izbraukšanas izliku tās kannas ārā. “Kāds suņadēls nospēris!” tēvs pukojās un bija pikts visu dienu, līdz nonācām pie jūras. Bet es visu laiku gaidīju, kad beigsies benzīns un mēs iestrēgsim. Taču benzīntanks strādāja, nekādas apstāšanās nebija. Tēva man trūka – tikpat ļoti kā allaž. Šie

izbraukumi uz jūru aizlidoja kā īsi acumirkļi, es atkal attapos pie mātes – mazgāju kājas, ķemmēju matus, gāju uz skolu baltā, izgludinātā kreklā...

– Viņi ar tēvu bija šķīrušies? – Jana pajautāja, noklausījies Maksima stāstu un vērodama, ka ģeneratorā pa caurulīti līst benzīns.

– Jā, es vēl mazliet atceros tos laikus, kad viņi dzīvoja kopā, un arī Slava. Ak jā, vēl kas. Iegriezies mana bijusī sieva. Viņas ar manu māti ir tuvas draudzenes. Māte jau rīt brauks atpakaļ uz Berlīni.

– Vai tas nav bīstami? Vienai pašai doties tādā tālā ceļā?

– Viņa laida mani pasaulē deviņpadsmit gadu vecumā, tad vēl nebija grūti. Mans tēvs viņai ārstēja gastrītu. Kad bija ticis ar to galā, piedzimu es. Klau, paņemsim no šejienes glāzes. Kaut kur te bija... – Maksims atvēra vecu skapi, kurā kā izstādē stāvēja lieliskas zupas terīnes. Vienai no tām roktura vietā bija pīles galva, uz otras sāna bija izcils bareljefs ar zaķiem.

– Cik tad jums ir gadu?

– Ak, ja ņemam vērā, ka mani joprojām uzrunājat ar “jūs”, tad man jau pienācis vecums un laiks mirt nost.

Jana paņēma pa četrām glāzēm no katra paveida. Maksims – vēl sešas. Uz sliekšņa bija nostājusies māte. Gara auguma, ar sirmiem, taisni apgrieztiem matiem – šādu griezumu dēvēja par karē. Ar plānām lūpām un melni krāsotām uzacīm. Viņai mugurā bija melnas bikses un garš, pelēks džemperis matu tonī.

– Tad re, kur tu esi! – viņa sacīja Maksimam. – Iedomājies, es tavam tēvam dzemdēju divus bērnus,

bet viņš mani ne pazīt negrib. Tā viņš arī visu mūžu ar tām savām pacientēm notērēja, mani tik vien kā norīkoja par laboratorijas vadītāju. Pie viņa tajā amatā bija veca, pretīga nūģene. Bet šis pat tad, kad jau bija jucis, pamanījās iespjaut man dvēselē.

Māte sāniski pavērās dēlā, tad uzrunāja Janu:

– Es atvainojos, mani sauc Sveta.

– Labvakar! – Jana atbildēja.

– Lūk, tā! Manam dēliņam jau drīz būs piecdesmit!

– Māt, māt! – Maksims ātri sacīja. – Nevajag piesaukt, kamēr vēl nav klāt!

– Viņš bija tāds dikti pretīgs zēns! – māmiņa turpināja. – Uh, kā es ar viņu nomocījos! Un visi nemitīgi apgalvoja: “Drīz kļūs vieglāk, būs vieglāk...” Vai tad tagad, kad jau pussimts, ir – kaut mazliet?

– Vispirms – vēl jau tie piecdesmit nav, – Maksims attrauca.

– Kāda starpība? Vīrietim vecums ir kā pīlei ūdens.

– Kā tad ir? Vai tiešām nemaz nav vieglāk? – Maksims pajautāja, pavēris durvis platāk, lai palaistu Janu ārā sev papriekšu ar visām glāzēm.

– Tagad ir pilnīgi neizturami.

Maksims pasmīkņāja, uzlūkodams māti.

– Nesalaid iekšā aukstumu! – viņa noteica.

– Un kāpēc tu neej istabā?

– Gaidu meitiņu, mēs vēl neesam redzējušās.

Par “meitiņu” māte varēja saukt tikai Karlu. Kad viņi abi ar Maksimu izšķīrās pavisam, māte pārstāja godāt Karlu vārdā, bet teica “meitiņa”.

No terases varēja vērot, kā pie vārtiem pieripoja melns BMW, bet no tā izkāpa “meitiņa” – sieviete ar tumšiem matiem tādā pašā tonī kā mašīna, tie bija gluži atsukāti atpakaļ.

Karla atnesa viskija pudeli un sarkanu ziedu pušķi. Viņa apskāva Maksimu, pasniedza tam buķeti un blašķi, un sacīja:

– Mums jāparunā.

Viņai bija kāds tikko jaušams akcents.

– Man šķita, ka šitādas puķes es dabūšu tikai uz savām bērēm.

– Piedod, sanāca priekšlaicīgi! – Karla atbildēja. – Bet es atnesīšu arī uz izvadīšanu.

Karlas acis bija melnas kā nakts, uzacis biezas un tumšas. Varēja domāt, ka viņa drīzāk ir Maksima mātes meita, jo Maksims ar gaišajiem matiem, acīm un plato smaidu pārāk atšķīrās no tās.

Uz terases iznāca Ļuba un noprasīja:

– Vai kāds pirms pieņemšanas grib pastaigāties? Pēdējoreiz šovakar, jo laiks ir nemierīgs.

– Es jau biju! – māte atteica. – Ne velti esmu laboratorijas vadītāja. Karla, meitiņ, ejam uz svinībām!

Pie durvīm viņa ātri nobēra Karlai instrukciju, lai gan tā jau zināja par pēdējā laika negaidītajiem notikumiem un tēva demenci. – Pažēlojies par kaut ko, māj ar galvu, paņem recepti, pieraksties uz pieņemšanu otrdien, viņam nepatīk strādāt pirmdienās!

Pirmā devās iekšā māte.

– Jeļizaveta Pavlovna, – tēvs viņai sacīja, – jums jau būtu laiks doties mājās. Es pieņemšu pēdējo pacientu un arī iešu. Jūs jau zināt...

– Jeļizaveta Petrovna! – māte klusi nošņāca. – Tā Jeļizaveta Petrovna bija briesmīga – kā veca žurka! – Viņa devās uz durvju pusi. – Kā nebiji pret mani lādzīgi noskaņots, tā neesi – pat tad, kad veselais saprāts tevi pametis!

– Pie jums uz pieņemšanu ieradusies sievietei! – steigšus paziņoja Ļuba.

Karla iegāja Maksima tēva istabā. Viņš sēdēja kabinetā pie sava galda, mazliet satraukts, baltais virsvalks bija uzņemts viņam uz pleciem. Karla iekārtotās krēslā viņam pretī.

– Kas jūs satrauc? – viņš vaicāja.

– Galvassāpes! – Karla atbildēja.

– Vai jūs esat pie mums pieredzes apmaiņā? – tēvs noprasīja, ātri ievērojis akcentu.

– Esmu no VDR, – Karla attapīgi paskaidroja.

– Skaidrs, – tēvs noteica, sākdams runāt krievu valodā. – Visi man žēlojas par galvassāpēm! – viņš turpināja, sacīdams to pats sev, bet pēc tam krieviski piebilda: – Es patiesībā esmu gastroenterologs.

– Kad apēdu ko treknu, – Karla skaidroja, – jūtu smagumu.

– Nevajag ēst treknu! – ārsts pamācīja, bet pēc tam pagriezās un pievērsās Ļubai, kura stāvēja pie durvīm. – Atstājiet mūs uz mirklīti!

Ļuba negribīgi izgāja, bet durvis palika pavērtas, jo viņa tūlīt mestos atpakaļ, ja kaut kas notiktu ne tā.

– Es jūtu, – tēvs sacīja, – ka neesat vietējā. Varbūt jums ir vairāk informācijas par norisēm... Es šodien no

rīta laikam dzirdēju Amerikas Balsi. Tur tīrā ukraiņu valodā runāja par karu. Pentagons sūtot uz Ukrainu šaviņus...

– Tā arī ir! – Karla attrauca un nopūtās. – Ukraina drīz būs brīva.

Tēva roka nodrebēja, viņš gribēja kaut ko teikt, tomēr vecīgā rokrakstā ātri uzskribelēja uz papīra dažas rindiņas un parādīja Karlai.

Viņa nespēja izlasīt, turklāt vēl kirilicā, tāpēc tikai pamāja, salocīja lapiņu un iebāza to kabatā.

Ļuba pa spraudziņu redzēja, ka tēvs sakustas un aši pieskrēja pie galda. Viņa pabāza ārstam zem deguna papīriņu.

– Te ir pieraksti par diētu, lai izdalītos siekalas, – viņa paziņoja. – Iesim atpūsties!

Tēvs vēlreiz nopētīja Karlu, pēc tam arī Ļubu, uzačis uzrāvis. Apgāja apkārt galdam, balstīdamies pret Ļubas roku, tad atkal uzlūkoja Karlu un papliķēja viņas plecu – tā, kā uzmundrina cīņubiedru.

Karla paņēma papīriņu “siekalu dziedzerim” no Ļubas, tad atvadījās un izgāja.

Pie kabineta stāvēja māte.

– Ļauj, es tevi apskaušu! – viņa sacīja Karlai. – Kurš būtu domājis, ka mēs ar tevi tiksīmies tādos apstākļos?

– Sffeta! – Karla nočukstēja. – Kaut kas ir jādara ar Dāvidu!

– Ko tad savārijis mūsu puisītis?

– Mūsu zēniņš nolēmis doties karā.

– Ko? – māte izdvesa, uzrāvusi uzacis. – Nepārdzīvo, viņš vēl ir pārāk jauns, neviens viņu tur neņems pretī.

– Jā, it kā mazs, bet līdz vasarai būs mani pāraudzis.

– Varbūt līdz tam laikam karš jau būs beidzies? Mēs viņam neļausim. Slavam vajadzētu ar puiku parunāt.

– Ko tas viņa tēvs domā? Tam ir labi, viņam nav acs, pašu neņems, bet vai tad dēla nav žēl?

– Iespējams, bez acs tik labi vis nav! – Sveta atbildēja. Uz mirkli viņa atkal bija Maksima māte, nevis Karlas draudzene.

– Sveta, tu taču zini, ko es domāju. Man ir piecdesmit pieci gadi, tas ir mans vienīgais bērns. Neesmu to dzemdējusi karam, viņš ir pa pusei vācietis, viņam nav pienākuma... Tēvam būtu šim jāpaskaidro, varbūt Slafa viņam ir autoritāte?

– Karluc, – māte nomurrāja, – mēs ar tevi esam komanda, darīsim visu, ko varam!

– Tevi viņš neklausīs, mēs abas viņa acīs esam tikai izlutušas kundzītes – sievišķi, kas neļauj viņam kļūt par varoni.

Jau bija satumsis, viesistabā iedegās lampas. Slava lēja glāzēs vīnu. Uz dīvāna sāka sarasties ārā, aukstumā nosalušie kaķi. Pūkainajam runcim uz vēdera bija sasalušas lāstekas, tas sparīgi izgauza no slāpās vilnas ledus drumslas un izmētāja visapkārt, tās kusa, atstājot mazus, tumšus plankumiņus.

Karla izmantoja brīdi, kad Slavam blakus neviena nebija, piegāja klāt un sacīja:

– Slafa! Dāvids grib iet armijā!

– Uh, lai piens uz lūpām apžūst! – Slava sacīja.

– Ko?

– Es saku, lai pieaug! Cik viņam gadu? Trīspadsmit?

– Tavam brāļadēlam ir septiņpadsmit! – Karla aizkaitināti iesaucās. – Septiņpadsmit! Kur Maksims?

Maksims bija izgājis uz sliekšņa sagaidīt kārtējos viesus.

Logā iespīdēja lukturu gaisma. Mašīna droši vien nostājās aiz Karlas BMW. Durvīs parādījās cilvēks, tērpiēs zaļā svārkā, kas uzņemts pāri baltam krekliņam. Tam bija plīks pauris, gaiša un reta bārdiņa, bet ausī – auskars. Viņam sekoja slaika, tieva meiča ar īsi apcirtām krēpēm. Tai mugurā bija plata, adīta kleita ar šalli, kas aptīta diezgan garajam kaklam – viņa atgādināja kādu Āfrikas cilšu rituālu upuri. Uz acīm tai bija lielas, apaļas brilles ar tieviem kātiņiem.

– Edik! – smīkņādams izdvesa Maksims.

Ediks nesa augļu grozu, turēdams to sev priekšā. Uz mākslinieciski sakārtotiem banāniem gulēja kāds sainītis.

Viņš nolika kurvi un apķēra jubilāru.

– Vecīt! – viņš nomurmināja.

– Edičok! – Maksims nopūtās.

– Tas tev, – Ediks noteica, paceldams grozu un pasniegdams to Maksimam. – Vitamīnu bumba! Banāni, ananass, marakuja! Bet te, – viņš paņēma no kaudzes sainīti, – ir radoša dāvana.

Ediks bija radošs. Viņš rakstīja pārspīlētas – patosa pilnas industriāli-demokrātiskas dzejas un smagnēju prozu, viņam bija romānu autora ambīcijas, sapņojot par *Netflix*.

- Nem, attaisi! – Ediks skubināja.
Paciņā bija grāmata.
– Šis ir mans jaunākais krājums! Gluži svaigs!
Darbs saucās “Metāls”.
– Patlaban taisos pabeigt dokumentālu gabalu par karu. Tas tagad ir mūsu pienākums, citādi nekādi.
– Spēcīgi teikts! – sacīja meitene ar apaļajām brillēm.
– Oi, piedod, mīļā! – Ediks pievērsās viņai. – Tā ir Elīza, ārkārtīgi kulturāla būtne, organizatore, viņa izveidoja grāmatu draugu klubu, kad iznāca “Metāls”, tā mūsu likteņi savijās.
– Ļoti patīkami, – Maksims sacīja.
– Ak, man ir vēl viena dāvaniņa – rau! – Ediks izvilka no krūšu kabatiņas mazu, zilganzaļu sējumiņu ar zeltītu maliņu. – Šī ir piezīmju grāmatiņa – katrai dienai, nākamajiem pieciem gadiem. Turpmāk ik dienas pieraksti, ko gribēsi. Es, piemēram, aprobežojos ar trim piezīmēm. Teiksim, šodien piefiksēju: “izbrīnīts, saviļņots, apņēmīgs”.
– Kāda velna pēc? – Maksims noprasīja.
– Lielākie dziļumi ir mūsu būtības dziļēs! – Ediks paskaidroja. – Kā tētim?
– Viss pa vecam. Iesim pie pārējiem. Tur ir arī Karla.
– Tā? Kāpēc tad viņa atbraukusi? Varbūt domāja, ka šis ir tavas bēres?
– Tā sanācis, ka viņai kaut ko no manis vajag.
– Tu jau viņai atdevi visu, ko varēji, – Ediks iesmējās.
Elīza sekoja viņiem.
– Visi salasījušies! – paziņoja Maksims, kad viņi ieģāja priekšistabā, un tad nodzisa gaisma.

– Uhh-ūu! – Ediks novilka. – Mēs esam vienā līnijā ar slimnīcu, tādēļ pie mums neizslēdz. Lūk, kā paveicies!

– Mums arī neizslēdz, – iebilda Ļuba un piecēlās, lai ietu pie tēva. – Tikai reizēm.

– Iedegt svinību sveces! – uzsauca Slava, vērdamies pulkstenī. – Es ienesīšu gaļu!

– Kur, pie velna, palicis Slava-juniors? – Maksims noprasīja.

– Atradām viņu zem terases, šis tur lika lamatas zaķiem, iegriezis sev pirkstā, jau uzlikām pārsēju. Sēž tur. – māte atteica.

Tumšajā stūrī krēslā sēdēja Slava, pavilcis kājas zem sevis. Tievs, nīkulīgs, gadus deviņus vecs zēniņš ar zilumu uz vaiga. Un blenza uz apsēju.

– Raugi, tu nesen esi šitāds kļūvis, – māte turpināja, – ak, kā tu mani esi nomocījis!

Karla pēc šiem vārdiem uzrāva uzacis un uzlūkoja Maksimu. Droši vien, redzēdama otru bērnu, viņa atcerējās savus krenķus – par Dāvidu. Slava-juniors piecēlās un pieskrēja pie tēva.

– Dod man veselu iesmu, dod veselu! – viņš iedīcās.

– Ak Dievs, ko tu ar visu to tūlīt darīsi? – Slava attrauca. – Atnes šurp šķīvi!

– Tēti, dod veselu, dod visu!

– Dod viņam! – sacīja Maksims. – Ja viņš ar to iesmu nenodarīs kādu postu, tad būtu vienalga, kā viņš ēdīs.

Juniors sakampa iesmu un atrāva durvis uz pagalmu.

– Es ēdīšu ierakumos!

– Ko? Viņš jau izracis tranšejas? – Marina apjautājās.

– Jau pusdienu laikā! – Slava atbildēja tik nevērīgi, it kā tas būtu paredzami un saprotami.

– Lai iet, par jubilāra veselību! – uzsauca Ediks, pacēlis glāzi. – VĒL daudzus gadus tev, Maksim!

Visi pacēla glāzes.

– Iedarbini ģeneratoru! – Slava mudināja. – Būs dejas!

– Iešu tev līdz! – sacīja Karla, panākusi Maksimu jau pie ārdurvīm.

Maksims izgāja pirmais.

– Tu taču esi tēvs, tev kaut kas jādara! – Karla tumsā teica Maksimam, kurš stāvēja ar muguru pret viņu.

– Un ko tad es varu darīt?

Maksims pagriezās.

Karla neatbildēja, tikai norādīja ar roku, lai viņš iet uz priekšu, sak, ej! Cilvēki gaida dejas!

– Es viņam teicu, – Maksims pār plecu nobēra, – bet tev jāsaprot, ka septiņu mēnešu laikā tu neko būtiski mainīt nevari.

Karla nostājās garāžas durvīs. Uz pelēko, vēl ne gluži naksnīgo debesu fona viņas siluets izskatījās melns.

– Grozīt – ne gluži, bet iedarboties var vienmēr! – viņa sacīja. – Taču to varat tikai jūs abi ar Slavu. Tu taču zini, ka tas no vecākiem, kurš vienmēr ir līdzās, bērnam allaž šķiet nenozīmīgāks, ar mazāku autoritāti. Tāda ir maksa par iespēju būt kopā ar viņu! – Karlas balsī varēja saklausīt aizvainojumu.

– Es pateikšu Slavam! – Maksims norūca un ieslēdza ģeneratoru.

Karla itin kā gribēja vēl kaut ko sacīt, bet ģenerators ierūcās, un viņa pagriezās, lai dotos pa iemīdīto taciņu uz māju. Maksims izgāja, atstājot garāžas durvis pusvīrus. Viņam pretī, palaidis garām Karlu, traucās Slava-juniors, vicinādams iesmu.

– Skat, skat, ko es varu! – zēns bļāva. – Rau!

Viņš apstājās, izvilka no kabatas ābolu, pameta to augšup un mēģināja notvert uz iesma, taču tas aizlidoja pa gaisu. Slava, dzenoties tam pakaļ, vēzēja iesmu pret tumšajām debesīm, tad paslīdēja un kopā ar duramo nokrita zemē.

– Lai šis puika nodzīvotu līdz pilngadībai, – Maksims klusībā sacīja sev, paceldams Slavu no zemes, – viņu vajadzētu kaut kur ieslēgt.

Pa to laiku istabā Jana dalīja instrukcijas par “klaipā košanu”. Slava bija atradis “kārti” – patiesībā slotaskātu. Ļuba izrausa no plīts pelnus un atrada slotu. Klaipu ar sarkanu dzīparu piesēja pie kārts. Jana bija pierakstījusi vecās Todosjas norādījumus un zināja par šo paradumu no grāmatām, bet Ļuba bija veikusi šīs darbības praktiski, tāpēc arī šo norisi vadīja viņa.

– Tu sēdies uz zirga! – viņa teica Edikam, sniegdamā tam slotu.

– Bet tu būsi pans Kaļitjanskis! – Ļuba sacīja Slavam. Tu nedrīksti smieties, citādi būsi zaudētājs un vienos pelnos no galvas līdz kājām!

– Ej ārā aiz durvīm un gaidi uz zirga! – Jana smie damās izrikoja.

Ediks, uzacis savilcis, uz slotas izjāja priekšnamā.

Slava uzkāpa uz dīvāna.

– Labvakar, pan Kocjubinski! – Slava uzsauca. – Kurp dodaties? Jūsu dokumentus un karaklausības apliecību!

– Tas ir pārāk reālistiski, man notirpa kājas! – Ediks attrauca.

– Tūlīt dabūsi pa zobiem! – pans Kaļitjanskis turējās pie saņemtās instrukcijas. Kocjubinskim vairs smiekli nenāca.

– Aiziet, kod!

Ediks pielēca pie klaipa, taču Slava veikli pacēla to gandrīz vai līdz griestiem. Ediks, neizturējis mirkļa nopietnību, uzlēca uz dīvāna, nogrūžot no tā Slavu, tas metās bēgt, un jau pie durvīm, kas veda uz terasi, Ediks tomēr viņu panāca, pārtvēra klaipu un iecirta zobus garozā ieceptajā treknajā putniņā.

Pēc tam Slavas “sargposteni” dabūja Maksims. Klaipā lūkoja iekost arī meitenes, lai gan pēc tradīcijas viņām nepienācās to darīt. Tomēr Jana, būdama paradumu pētniece, viņām atļāva, sak, kultūra transformējoties, esot taču emancipācija. Maksimam patika Janas staipīšanās ap kārti – viņš gulēja uz grīdas un skatījās, kā džemperis uzrāvās, atsedzot ribas.

“Lūk, tūlīt būšu nodzīvojis pusi gadsimta, bet tik un tā ir interesanti,” viņš domāja.

Slava atteicās būt par Kocjubinski un iejutās Kaļitjanska lomā. Kad abi maizes ripuļi bija apkošļāti un Slava-juniors viscauri notriepts ar pelniem, skraidot

ar kārti pa pagalmu un terasi, viesi apsēdās istabas kaktos. Ediks – uz grīdas, atspiedies ar muguru pret dīvānu domātāja pozā, un sacīja:

– Es domāju, karš beigsies vasarā. It īpaši tad, ja friči, – viņš izteiksmīgi pavērās uz Karlu, – iedos mums tos *Taurus*. Jo Krievija jau aizelšas, mēs drīz būsīm Krimā...

– Kas ir tie “mēs”? – Slava apvaicājās.

– Teiksim, jūs! – Ediks pasmiedamies precizēja. – Patiesību sakot, Slava, es strādāju pie viena dokumentāla projekta. Gribēju ar tevi parunāt. Kā tev šķiet, cik daudz to raķešu Krievijā vēl ir?

– Velns viņu zina, Edik! – Slava atteica.

– Apmēram?

– Nav ne jausmas.

– Un – kā tu domā, kad mēs būsīm Krimā? Mēs taču varam apcirt viņu loģistiku. Pēc tam, ja paveiktos, tad iztīrītu.

– Edik, varbūt jūs varētu, bet man no šī meža Krima nav saskatāma. Es neprātoju par raķetēm un loģistiku. Es roku.

– Saproti taču, es negribu tev atņemt rūpalu.

– Ko tu negribi? – Slava sakošļāja un norija cīsiņu, pēc tam saņēma alus pudeli starp īkšķi un mazo pirkstiņu.

– Es negrastos runāt tavā vietā, bet vēlos grāmatā dot vārdu karavīriem. Kādas tur pie jums ir sarunas?

– Tādas, ka sasalusi zeme jārok, mālaina – arī smagi. Ar smiltīm iet labāk.

– Un kādas globālākas tēmas? Rau, viens amerikāņu ģenerālis apgalvo, ka Krima ir purvs.

– Kas to lai zina, – Slava gurdi atcirta. – Es līdz Krimai neaizrakšos.

– Mūsu vecāmāte, – Maksims iestarpināja, – bija taupīga sieviete. – Pilsētai nodokļus maksāt negribēja. Sak, par ko, ja man veseli divi vareni mazdēli? Lai paši rok un par to maksā! Klau, Slava, – Maksims pievērsās brālim, – vecmāmiņa veikusi pamatīgu investīciju tavā nākamajā karjerā!

– Bet tavējā ieguldījās Koļa Karbīds. Tagad tev ir mākslinieka-vienača skatījums. Man tavas gleznas liek grīloties – kājas ļimst.

Slava stāvēja, rādīdams ar cepto cīsiņu uz vienu ainavu pie sienas. Tajā bija attēlota iela ziemas miglā, kurai cauri spīdēja kaili koki.

– Tad neskaties! – Maksims noteica.

– Es tikai ar vienu aci, – Slava norūca.

– Mēs taču praktiski jau esam Eiropā! – Ediks turpināja. – Mūs jāpieņem eiropiešu saimē – vai tiešām šim nolūkam vajadzēja, lai savaino pusi iedzīvotāju?

– Kurš tad mūs vairs kur ņems? – Slava novilkta.

– Es tev saku, analītiķi tā apgalvo.

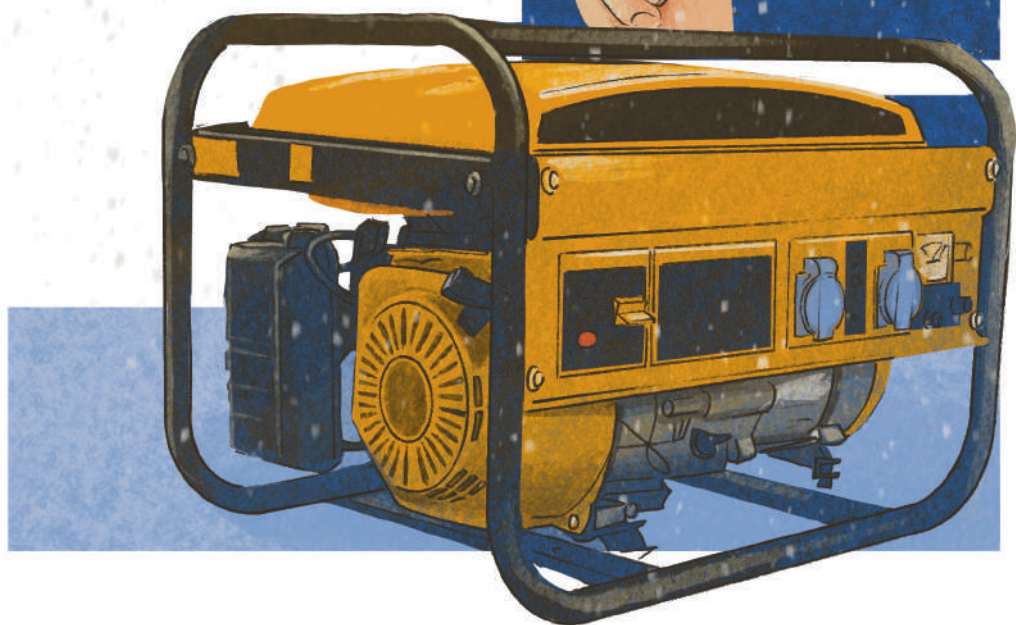
– Ak, lai stāsta, ko grib! Eiropa sēž un nogaida, vai mēs izkulsimies. Raug, tie friči.

Slava norādīja uz Karlu. – Vācieši mums sūtīja kaskas. Tā esot palīdzība.

– Vai es tur esmu vainīga? – Karla nenocietās. – Man, starp citu, ir dēls! Kurš grib dot nevis kasku, bet savu galvu!

– Tas bija tēlaini sacīts, – Slava iebilda. – Nedusmojies.

– Labāk parunā ar Dāvidu.

– Es to izdarīšu, pastāstīšu viņam, kā viss patiesībā ir.

– Viņš aizrāvās ar tiem kadriem no Hersonas, kur visus nes uz rokām, un ne... – Karla apklusā.

– Šis baidās, ka viņam nepietiks, ko darīt, – Slava pasmējās. – Pietiks... Vēl arī Maksimam būs jāiet, jo divacaiņo pietrūks. Bet Dāvids var par Ukrainu nekarot. Viņam taču ir vācu pase? Tad vēl varēs pakarot par Vāciju.

– Kur tad juniors? – Maksims norādīja uz tukšo krēslu stūrī.

Marina metās uz terasi, saukdama: – Slava-a-a!

Kaut kur no brikšņiem pie upes atskanēja čauksti.

– Esmu te-e-e!

– Ko tu tur dari?

– Vācu ledu.

– Ak Kungs un Dievs! – Marina nočukstēja un atgriezās, lai uzņemtu plecos kādu apģērba gabalu un ietu uzmeklēt vācēju.

– Skaidrs! – sacīja Maksims. – Iesim, paņemsim ledu kokteiļiem.

Jana runājās ar Ļubu, sēžot uz dīvāna. Maksims saklausīja tikai Ļubas vārdus: “lūk, tā – no kuras puses ieriesies, no tās nāks tev lemtais...”

– Jana, – Maksims ieminējās, – iesim, kamēr tas puika nav izcirtis āliņģi un iekritis tajā.

Marina jau izskrēja uz terases. Maksims panāca viņu un izrīkoja:

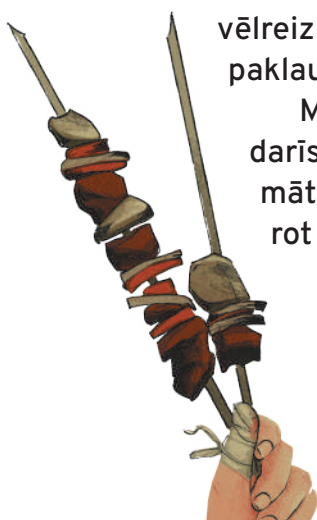
– Ej atpakaļ mājā, es dzirdu, kur viņš ir, tūlīt atvedīšu. Pielūko, lai Ediks tam Slavam nesarunā kādas muļķības. Es iešu uz upi taisni, bet Jana dosies turp ar līkumu, gar strautu.

Tūlīt aiz dārza vārtniem plūda straumīte, kas tecēja uz upes pusi. Kad Maksims vēl bija mazs, viņi kopā ar Vadiku, kurš arī toreiz dzīvoja Janas mājā, strautā būvēja Dņipras HES modeli, tikai maza izmēra – lai ražotu elektrību. Veidoja pamatus, balstus un ūdenskrātuves, modelējot apkaimes applūdināšanu. Tā paša gada jūnijā Dņipras pieteka pietuvojās pašam viņu sliexnim, Maksims pat cerēja noķert karpu tieši pa guļamistabas logu. Varbūt pat līdaku vai asari. Tēvs pa telefonu un brīvdienās viņu iedrošināja. Kad viņš bijis mazs, tad plūdi bijuši katru gadu, un viņi ar vectēvu ķēruši zivis starp ābelēm kailām rokām. “Rau, tur, zem plūmes, es notvēru līdaku!” viņš teica. Un lūkojās, kā dēlam acīs iedegās velnišķīgas uguntiņas. Maksims toreiz klīda pa applūdušo dārzu, meklēdams līdakas un karpas starp ābelēm un plūmēm, taču tur bija tikai vārdes. Naktīs viņam rādījās treknu zivju bari, tās ar spožajiem sāniem berzējās gar koku stumbriem, spoguļkarpas mirdzēja un gaismoja, ja tās paņēma rokās.

“Viņš tev stāsta pekstiņus!” sacīja vectēvs. “Nestāvi ar plikām rokām pie ūdens, saukstēsies! Dabūsi kaulu turberkulozi!”

“Kā Ņesjai Ukrainkai,” vecāmāte piebilda. “Ja vēlreiz redzēšu tevi pie ūdens – iemizošu kā nepaklausīgu kazu!”

Maksims zināja, ka vecāmāte joko un nedarīs, kā saka, pat neaizsūtīs viņu atpakaļ pie mātes, tādēļ bradāja līdz ceļiem pa ūdeni, ceļot uz veiksmi.

“Atpeldēs nutrija un nokodīs tev pirkstus!” vecāmāte atsāka. “Vai esi redzējis, kādi tai ir zobi?”

Arī ar nutriju Maksimu nevarēja nobiedēt.

Tagad šie koki bija piesniguši, bet strauts tecēja mierīgi, nekāpjot laukā no krastiem. Turklāt tā virspusi bija sastindzinājis sals.

– Uzmanīgi! – Maksims sacīja Janai. – Te var arī ielūzt. Stipri nav salis, bet straume šeit vienmēr ir ātra. Esiet manas acis.

Abi devās uz upes pusi. Un drīz izdzirda krakstus un dobjus sitienus.

Iznākuši klajumā, viņi ieraudzīja junioru, kas atradās uz ledus un kaut ko daudzīja lukturīša gaismā.

– Slava! – Maksims uzsauca. – Tūlīt nāc šurp!

– Es skaldu ledu! – bērna balss atbildēja.

Maksims pieliecās tuvāk Janai, lūdzot ieslēgt telefona laterniņu. Jana to izdarīja un iedeva mobilo Maksimam. Viņš pacēla to un teica:

– Nāc uz gaismas pusi, junior!

– Tēvocis Maksim, ļauj man pabeigt!

– Nāc, es tev parādīšu, kur ir tīrāks avota ledus! Tu skaldi virs stāvoša ūdens, muļķadesa! Nāc uz gaismu!

Klaudzieni mitējās, lukturīša uguniņa tuvojās, tad no tumsas iznira juniors, apbruņojies ar cirvi.

Jana katram gadījumam saķēra viņa piedurkni.

– Iesim mājās! – viņa sacīja.

Juniors noraustījās.

– Ehē, bet tēvocis teica par avota ledu!

– Ejam, ejam! – Maksims skubināja. – Sacirtīsi mums pie mohito. Ko, Jana?

– Ir pārāk auksts un tumšs, lai tādu dzertu! – viņa atbildēja.

– Dzīve ir tikai viena, līdz vasarai tā var arī beigties. Sabirstot radioaktīvos pelnos, mēs ar jums nožēlosim, ka nedzērām, bet gaidījām...

Maksims apstājās un, saņēmis junioru aiz apkaules, pastūma viņu sev priekšā uz takas.

– Man nepatīk, ka tu nāc man aiz muguras ar cirvi, – viņš sacīja. – Šeit vari skaldīt.

Viņi apstājās pie strauta, kas šajā vietā veidoja salasū uždenskritumu.

Juniora atvēzējās pret to – un tas krakšķēdams sabirza.

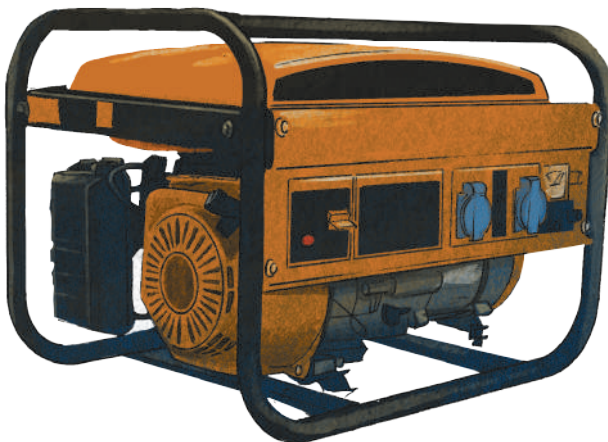
– Bet kur mēs to ledu ieliksīm? – Maksims noprasīja.

– Cepurē! – juniora mierīgi atteica.

– Janočka, – Maksims sacīja, – pastiepiet baltās rociņas – lai tās kādu mirkli pacieš aukstumu!

Jana pasniedza pretī plaukstu un Maksims iebēra tajās riekšavu asu ledus atlūzu.

– Tēvoci Maksim, vai tu gribi doties karā? – juniora apjautājās.

– Nezinu, – Maksims atbildēja.
– Tu nožēlo, ka tev nav acs?
Varbūt vēlētos būt pilnīgi akls? Tā-
diem cilvēkiem esot ļoti asa oža, mēs
ar tevi varētu medīt zaķus...

– Izklausās vilinoši, – Maksims
attrauca. Jana ātri steidzās uz priekšu, pretī gaišajiem
viesistabas logiem, bet viņai pakaļ runādamies nāca
juniors ar tēvoci.

– Vai tu labāk gribētu, lai tava labā acs būtu nere-
dzīga – un nevis kreisā? Tad tu varētu būt snaiperis?
Tur vajag tikai vienu! Vai prasīji komisariātā?

– Derētu gan, – Maksims piekrita. – Apvaicāšos
komisāram. To tu pareizi aizrādīji. Viņi tiešām vienu aci
aizsedz. Paldies.

– Ak, nav par ko! – juniors ieķīķinājās. – Tu vari būt
noderīgs. Bet – vai Dāvids jau ir karā?

– VĒL ne, – Maksims atbildēja.

– Cik viņam gadu?

– Vasarā būs astoņpadsmit.

– Kā es viņu apskaužu! – juniors nopūtās. – Man ir
vēl jāgaida astoņi gadi un divi mēneši!

Mājas priekšā puika metās sāņus, nolēca no takas
un ieskrēja iekšā.

– Dievs žēlīgais! – Ļuba uzsauca. – Atņemiet taču
viņam to cirvi!

Jana izmeta ledu no aukstumā sastingušajām
plaukstām virtuves izlietnē. Un sajuta, ka viņai aiz mu-
guras kāds stāv un vēro. Tā bija Karla. Viņa noliecās
pie Janas un nočukstēja: – Pasakiet viņam, lai iedar-
bojas uz Dāvidu! Tas taču ir viņa vienīgais dēls!

Jana pagriezās.

– Kas es viņam esmu, lai kaut ko teiktu? Tikai kai-
miņiene.

– Jūs varat viņu iespaidot, es taču viņu pazīstu
daudzus gadus. Parunājiet!

– Es pat nezināju, ka viņam ir dēls.

– Vienkārši izdariat visu, ko varat, lai izglābtu kādu
dzīvību.

Jana noplātīja rokas, nopurinot no tām ūdeni un
ledus šķembas.

– Esiet tik laipna! Es zinu, kāds viņš ir! – Karla de-
vās laukā un jau pie durvīm sacīja: – Viņš piedāvās jūs
gleznot.

Viesistabā atskanēja stiklu šķinda. Ediks bija uz-
saucis tostū. Karla izgāja, atstājot aiz sevis kādu rūg-
tenu citrusu aromātu.

– Lai visi, – sauca Ediks ar glāzi rokā, – pārnāk
dzīvi! Bet tev, mans dārgais kūm, mīļais draugs, vēlu
iedvesmu, spēku, lai pēc uzvaras uzbūvētu par jaunu
visus tiltus, skolas un slimnīcas, ikkatru māju, kas sa-
grauta! Darba būs bezgala daudz! Lai rokas nepagurst!
Veselību tev, dārgais!

Ediks, jau mazliet noreibis, piegāja pie Maksima un
skaļi nobučoja viņu uz abiem vaigiem. Durvīs parādījās
tēvs.

– Nenāk miegs! – viņš paziņoja, noplātīdams ro-
kas.

– Tēt! – sacīja Maksims, tuvodamies viņam. – Iz-
dzeriet kopā ar mums glāzi vīna!

Tēva viņņainie, sirmie mati spoži spīdēja – tos ap-
gaismoja oranžā lampa no istabas stūra.

Viņa kājas ļodzījās, tajās bija uzvilktas garas zeķes un mājas čības. Plecos bija uzvests sarkans, silts flaneļa halāts.

– Liza, – viņš uzrunāja māti, – šis vīrišķis mani nez kāpēc godā par tēti.

– Liza? – viņa novilka, acis iepletusi.

– Esmu tavs dēls, – Maksims sacīja. – Mēs dzīvojam kopā. ledzer uz manu veselību.

– Tu – mans dēls? – tēvs izbrīnīti pārprasīja, izskatīdamies apjucis, bet pēc tam iesmējās. – Hm, ja tu tā saki, – viņš nespēja apvaldīt jautrību, kratīdamies no smiekliem. – lelej!

Tēvs ar ironisku, neticīgu sejas izteiksmi iedzēra vīnu, apsēdās krēslā un turpināja vērot Maksimu – smaidīgi, ar simpātijām. Dzēriens radīja vieglu reibumu, viņa plaksti kļuva smagi, rokas atslāba, kājas iztaisnojās. Viņš aizmiga turpat sēdus – tā, kā prot tikai veci ļaudis – arī tad, ja spīd gaisma un notiek rosība. Kad Ļubas siltās plaukstas pieskārās viņa plecam un viņš atvēra acis, līdzās vairs neviena nebija, tikai melnie kaķi snauda uz dīvāna. Istabas stūrī dega stāvlampā. Romāns Juhimovičs palūkojās apkārt. Telpa šķita gan pazīstama, gan sveša reizē. Likās – viņš atkal ir mazs zēns, kuru māte drīz liks gulēt. Tikai no gleznas pie pretējās sienas viņam pretī vērās sirms vecis, kas viņam kādu atgādināja – varbūt kādreiz rādījies sapņos, ņerot viņu aiz kājām. Juhimovičam negribējās skatīties uz šo cilvēku, viņš sakustējās, lai pieceltos. Ļubas rokas viņu pieturēja, un viņš pamazām čāpoja uz guļamistabas pusi.

Tobrīd Jana stāvēja pie cauruma žogā un ieslēdza telefona laterniņu, lai pārkāptu šķērsdēlim. Viņas taustes atmiņa vēl nebija izkopta tādā mērā kā Maksimam, un viņai negribējās vakara beigās iekrist sniegā. Iekams paraudzīties sev zem kājām, viņa paslēja galvu un nopētīja košo, ziemīgo atblāzmu. Tā klājās pār ieliņu, strautu un upi kā seģene. Bija tik tuvu un zemu kā nekad. Valdīja tāds klusums, ka ik kustība šķita apdulinoši skaļa.

– Jana! – atskanēja balss no terases.

Tur stāvēja Maksims.

– Jana! – viņš atkārtoja.

– Arlabunakti! – Jana atbildēja.

– Čau! – viņš uzsauca.

No ukraiņu valodas latviski tulkojusi Dagnija Dreika

